



**KAKO SMO  
GRADILI  
ZAJEDNO?**

**КАКО  
ГРАДЕВМЕ  
ЗАЕДНО?**

**HOW  
WE BUILT  
TOGETHER?**

# KAKO SMO GRADILI ZAJEDNO?



Vodič za implementaciju programa unapređenja položaja  
izbeglica, migranata i migrantkinja kroz monitoring i javno  
zastupanje u lokalnim zajednicama

Beograd, 2018.

**Izdavač**

Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima  
i svih oblika nasilja nad ženama – ATINA  
Beograd, Ćustendilska 28  
www.atina.org.rs  
office@atina.org.rs  
+381 11 32 200 30

**Urednik**

Milan Aleksić

**Autor**

Mirko Rudić

**Dizajn**

Kaligram

**Ilustracije**

Marija Matić

**Štampa**

Standard 2

**Tiraž**

300

**ISBN**

Beograd, 2018. godina

Sva prava su zadržana. Sadržaj ove publikacije se može slobodno koristiti ili kopirati u nekomercijalne svrhe uz obavezno navođenje izvora. Ova publikacija je izrađena uz pomoć Evropske unije. Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost autora i ne predstavlja nužno stavove Evropske unije. Ovaj projekat finansira Evropska unija.



Ovaj projekat finansira Evropska unija

# Sadržaj

|                                                                                            |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Umesto uvoda: Na redu je integracija .....                                                 | 5  |
| Kako smo mi videli rešenje? .....                                                          | 6  |
| Kako smo Gradili zajedno? .....                                                            | 8  |
| Plan sprovođenja aktivnosti .....                                                          | 10 |
| Postavljanje temelja: Prikupljanje informacija i izgradnja partnerstava .....              | 12 |
| Iz studije o položaju izbeglica .....                                                      | 12 |
| Uvod .....                                                                                 | 12 |
| Zaključak .....                                                                            | 13 |
| Uspostavljanje lokalnih mreža i kontinuirana saradnja .....                                | 15 |
| Iskustva Atine .....                                                                       | 15 |
| Utisci koordinatora i koordinatorke lokalnih mreža .....                                   | 16 |
| Susret na Srebrnom jezeru .....                                                            | 18 |
| Postavljanje temelja: Šta i kako pratimo i zastupamo .....                                 | 19 |
| Razvoj metodologije za praćenje lokalnih politika i praksi u zaštiti migranata/kinja ..... | 19 |
| Treninzi za lokalne mreže .....                                                            | 21 |
| Studijska poseta .....                                                                     | 24 |
| Izveštaja o studijskoj poseti .....                                                        | 25 |
| Praćenje lokalnih politika i praksi u zaštiti izbeglica .....                              | 26 |
| Razgovori s donosiocima odluka .....                                                       | 27 |
| PREPORUKE U OBLASTI ZAŠTITE POSEBNO OSETLJIVIH GRUPA .....                                 | 27 |
| Javno zastupanje .....                                                                     | 28 |
| Komunikacija s javnošću .....                                                              | 31 |
| O organizacijama koje su sprovele projekat .....                                           | 32 |
| Projektni tim .....                                                                        | 33 |
| Organizacije i institucije uključene u projekat .....                                      | 34 |





растието  
заједно

## UMESTO UVODA: NA REDU JE INTEGRACIJA

Nakon što je proleća 2016. godine, zatvaranjem državnih granica na izbegličkoj ruti, završen najdramatičniji period izbegličke krize, suočili smo se sa novim i komplikovanijim izazovima. Hitne humanitarne reakcije zbrinjavanja i obezbeđivanja osnovnih potreba stotinama hiljada ljudi više nisu bile prioritet. Na red je došlo njihovo upoznavanje sa onima koji već žive u mestima gde su završili svoja izbeglička putovanja. Na redu je učenje jezika, domaćih kulturoloških i društvenih pravila; na redu je borba za ljudska prava onih koje smo nazivali izbeglicama i tražiocima/teljama azila. Na red je došla – integracija.

Ipak, lokalne okolnosti tranzicionih zemalja sa balkanske izbegličke rute ne idu na ruku ovoj agendi: ekonomije su nejake, nezaposlenost visoka, odliv obrazovanih iz zemlje nezaustavljiv, političke elite korumpirane i sklone koketiranju sa ksenofobnim idejama; većinsko stanovništvo je zaglavljeno između malih plata, patrijarhalnih i stereotipnih pogleda na druge i drugačije, centralizovanih, a neefikasnih institucija i neslobodnih medija.

U tom smislu, rad na integraciji izbeglica odakle god bile, u zemljama poput Makedonije i Srbije, ne deluje kao jednostavan posao. Međutim, to je nužan zadatak svih onih koje/i se ne predaju, koji pogledom traže horizont iznad ograde, koji pamte svoju i osećaju tuđu patnju, koji sanjaju život u društvu ravnopravnih, različitih i solidarnih.

Ovaj Vodič pokazuje jedan od mogućih načina borbe za bolje društvo.



## KAKO SMO MI VIDELI REŠENJE?

Sa ciljem unapređenja položaja izbeglica u Srbiji i Makedoniji, Fondacija Konrad Adenauer je, u partnerstvu sa Udruženjem građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama – ATINA i Makedonskim udruženjem pravnika (MLA), uz podršku Evropske unije, 2017. godine započela rad na projektu *Gradimo zajedno – monitoring i javno zastupanje u lokalnim zajednicama*. Specifični cilj ovog dvogodišnjeg projekta je da se razvije mehanizam za monitoring i javno zastupanje uz pomoć koga bi se kontinuirano unapređivale i sprovodile politike zaštite i brige o izbeglicama, a posebno ženama i deci, kao najranjivijim grupama u izbegličkoj populaciji. Fokus projekta je na politikama i mehanizmima u samim lokalnim zajednicama u kojima ima najviše izbeglica i migranata – u Subotici, Sremskoj Mitrovici, Šidu, Beogradu, Nišu, Vranju i Preševu (u Srbiji) i Skoplju, Kumanovu i Đevđeliji (u Makedoniji).

Drugim rečima, bilo je predviđeno da sa predstavnicima i predstavnicama tela i organa sa nacionalnog i lokalnog nivoa: centri za socijalni rad, zdravstveni centri, policija, predstavnici i predstavnice pravosudnog i obrazovnog sistema, lokalnih samouprava, nadležnih ministarstava, Komesarijata za izbeglice i migracije Republike Srbije, Nacionalne službe za zapošljavanje, Crvenog krsta, međunarodnih i nacionalnih organizacija civilnog društva i fondacija – profesionalcima i profesionalkama koji rade u sistemu zaštite izbeglica – aktivnije radimo na prikupljanju informacija i praćenju politika i mehanizama zaštite, a sa nalazima iz procesa monitoringa i na zagovaranju promena praksi koje je potrebno unaprediti kako bi se razvio što adekvatniji okvir za zaštitu izbeglica u Srbiji i Makedoniji.

„Integracija nije pitanje zadovoljavanja osnovnih potreba, kao što je smeštaj. Osim toga, ne razgovaramo samo o integraciji u određenoj zemlji u kojoj su ljudi odlučili da ostanu, već je u pitanju nešto što je od značaja za širi, evropski nivo, pa tako i za Balkan, kao deo Evrope. Ako ljudi ostaju na određeno vreme, moramo pronaći način da im pomognemo da organizuju svoj život u novim okolnostima. Integracija je pitanje stvaranja veza u lokalnim zajednicama i pružanja jednakih šansi za sve, da pronađu mesto za sebe. Projekat 'Gradimo zajedno' pre svega treba ljude da približi jedne drugima, bez obzira da li je to na period od nekoliko nedelja, nekoliko meseci ili na duže.“

**Norbert Bekman-Dirkes,**  
direktor KAS-a za Srbiju i Crnu Goru

Projekat se sastoji od 14 međusobno povezanih aktivnosti koje proističu jedna iz druge i grupisane su na sledeći način:

1. Izrada studije – analiza zatečenog stanja i izgradnja partnerstava
2. Priprema instrumenata za monitoring i jačanje kapaciteta mreža za monitoring i javno zastupanje
3. Praćenje lokalnih politika i praksi u zaštiti izbeglica
4. Javno zastupanje
5. Komunikacija s građanima i građankama na regionalnom i međunarodnom nivou

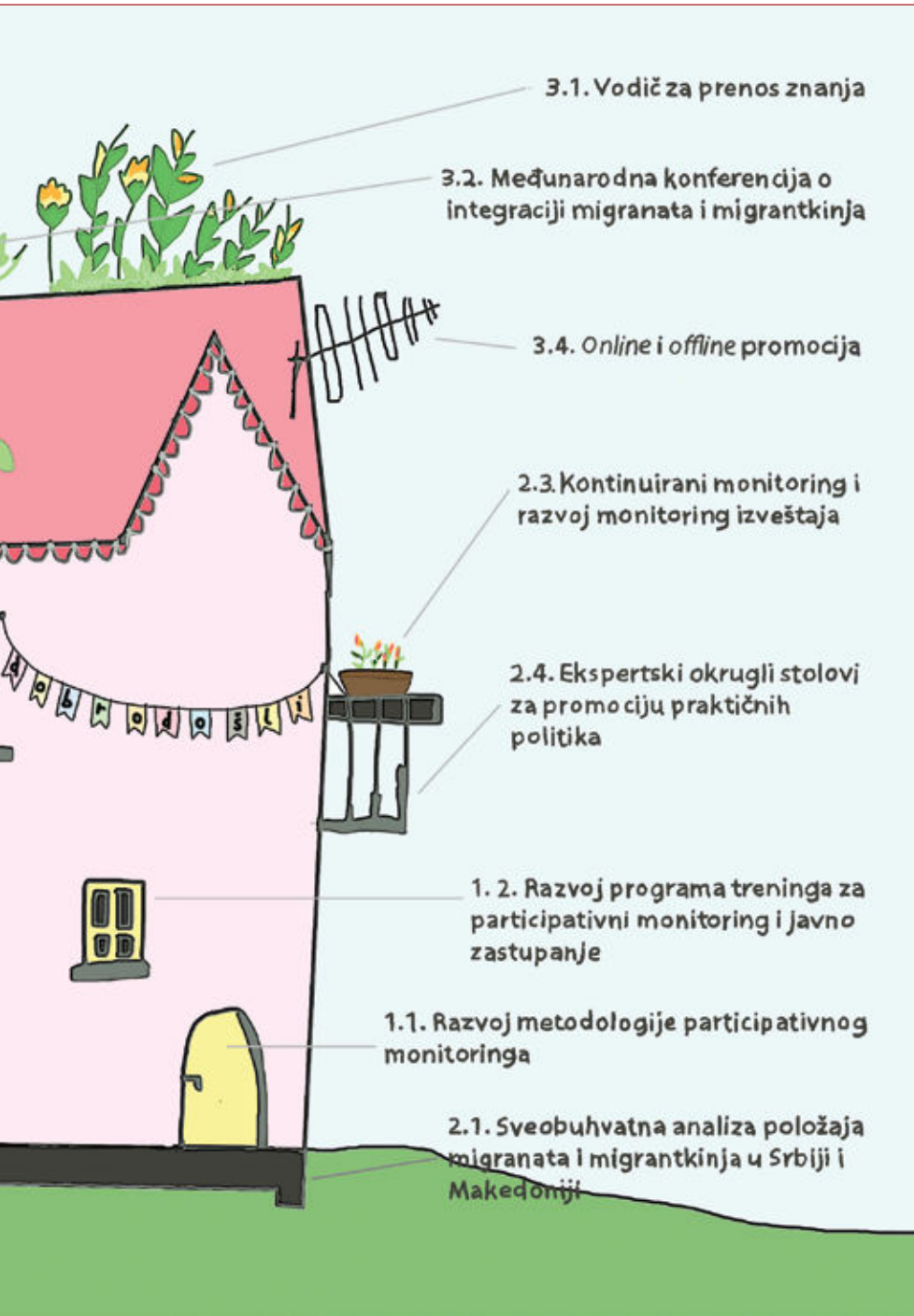
U nastavku će biti predstavljene sve projektne aktivnosti s postignutim rezultatima i produktima, kao i sam plan sprovođenja, a s namerom da prikazemo jedan od mogućih okvira za sve naredne slične inicijative.



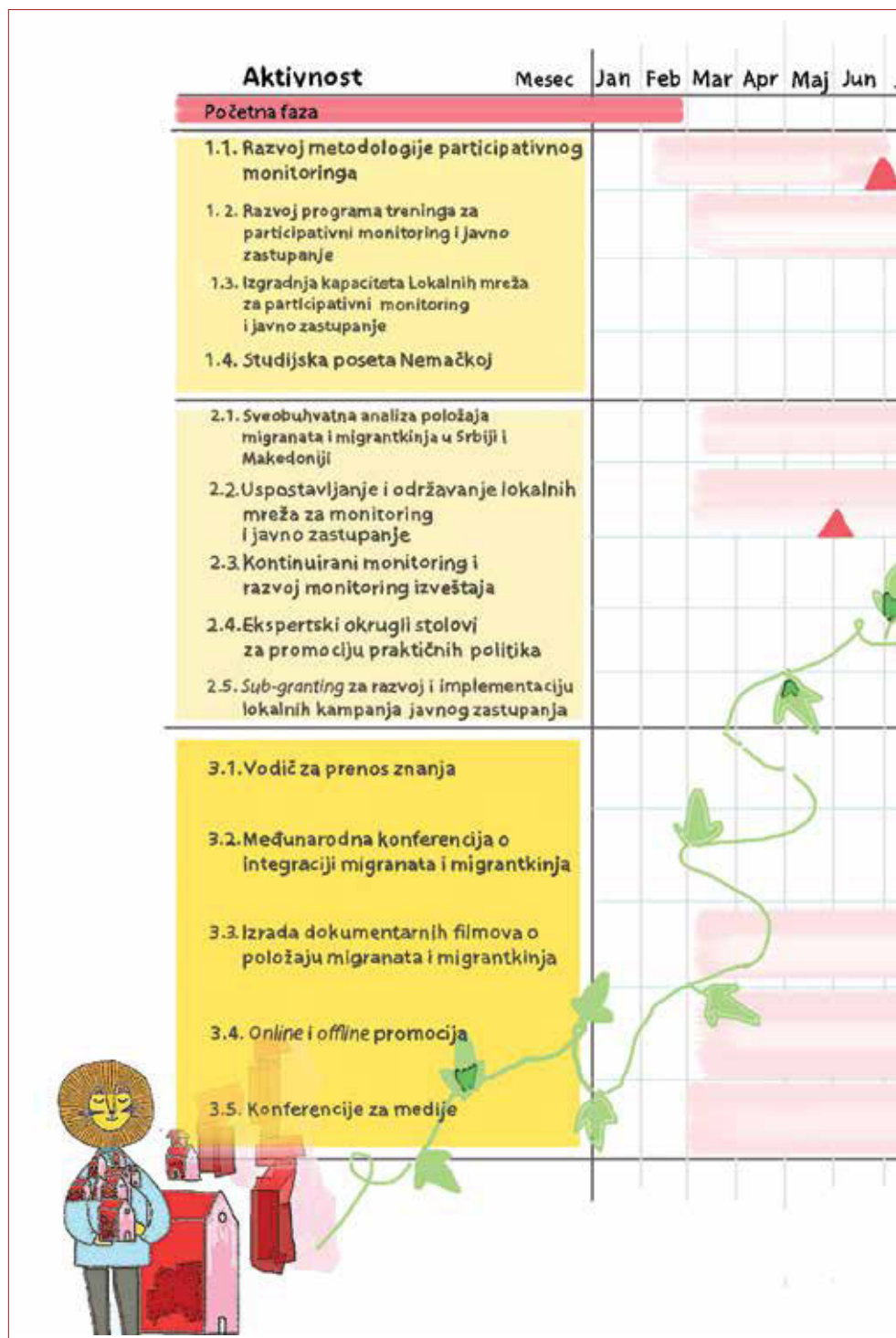
## KAKO SMO GRADILI ZAJEDNO?



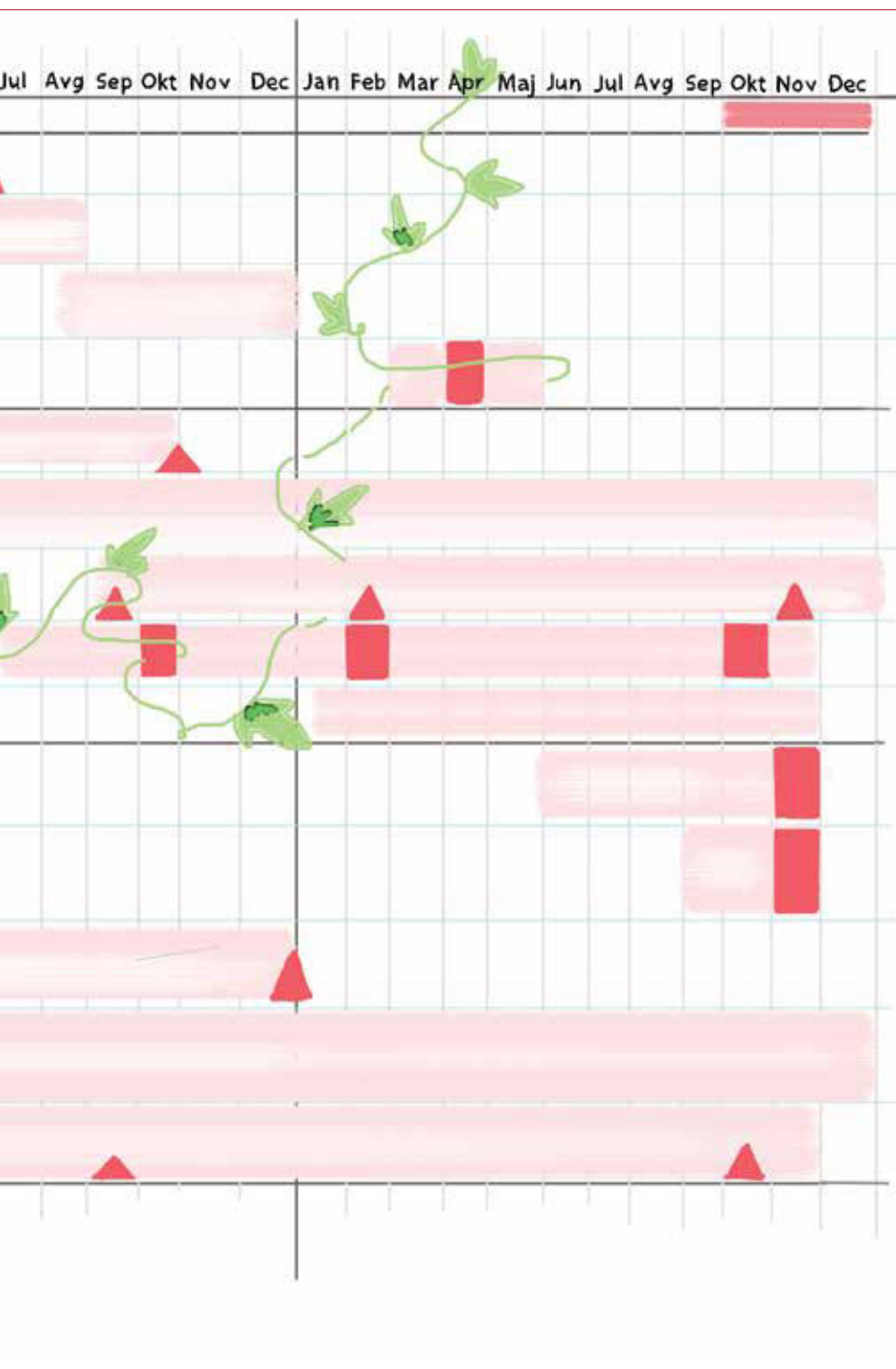
Slika 1: Prikaz projektne logike



## PLAN SPROVOĐENJA AKTIVNOSTI



Slika 2: Gantogram



## Postavljanje temelja: Prikupljanje informacija i izgradnja partnerstava

### Studija o položaju izbeglica

Na početku sprovođenja projekta *Gradimo zajedno* bilo je neophodno izraditi sveobuhvatnu analizu položaja izbeglica, migranata i migrantkinja u Srbiji i Makedoniji (aktivnost 2.1). Cilj je bio da utvrdimo šta je zatečeno stanje i odgovorimo na pitanja o tome na koji način funkcionišu politike i programi za zaštitu izbeglica.

Ekspertkinje koje su bile angažovane na ovoj aktivnosti su dr Bistra Netkova, Aurelija Đan i Martina Smilevska.

#### Ključne tačke:

- Razvoj metodologije
- Analize sekundarnih izvora (desk istraživanje)
- Izvođenje 10 fokus-grupnih intervju sa profesionalcima i profesionalkama i dubinskih intervju sa izbeglicama
- Formulisanje preporuka
- Štampa i distribucija

## IZ STUDIJE O POLOŽAJU IZBEGLICA

### Uvod

*[...] Ova studija istražuje odgovor BJR Makedonije i Srbije na migrantsku/izbegličku krizu 2015-2016. godine, počev od međunarodnih standarda ljudskih prava prevedenih u tretman i usluge koje se nude migrantima/izbeglicama. U vezi sa tim, studija takođe uzima u obzir položaj ugroženih grupa migranata/izbeglica, kao što su žene i deca, zbog posebnih potreba za njihovom zaštitom. Na kraju, studija istražuje perspektive integracije izbeglica kada se odobre zahtevi za azil, kao jedan od odgovora na zaustavljanje ciklusa raseljavanja i davanje ljudima prilike da stvore novi život.*

*Shodno tome, studija posmatra koncept integracije kao dinamičan i dvo-smerni proces koji zahteva napore kako izbeglica/migranata tako i zajednica u kojima žive. Stoga studija analizira perspektive integracije kroz procenu spremnosti pojedinaca da ostanu i adaptiraju se u ciljno društvo, bez gubitka svog kulturnog identiteta i spremnosti centralnih i lokalnih institucija da obezbede pristup i omoguće ovu integraciju. [...]*

## Zaključak

[...] Što se tiče odgovora zemalja prema migrantima i izbeglicama u tranzitnim i prihvatnim centrima, generalno su ocenjeni kao prikladni. Uloženi su naponi kako bi se migrantima i izbeglicama pružile preko potrebne usluge. Zdravstvene usluge, naročito primarne, visoko su ocenjene od strane migranata i izbeglica u obe zemlje, dok su u Srbiji postojali ozbiljni problemi koji su identifikovani u vez sa sekundarnom i tercijarnom zdravstvenom zaštitom lica smeštenih u centrima. Glavne problematične oblasti koje su identifikovane su: loši uslovi života u centrima, neosetljivost osoblja koje radi tamo na potrebe izbeglica i migranata. Pružanje psihosocijalne podrške izbeglicama i migrantima smatralo se veoma korisnim od strane ispitanika u obe države, a pohvaljen je pristup različitim kursevima, uključujući jezički kurs.

Obe zemlje uložile su napor da zadovolje posebne potrebe žena i dece u centrima tako što su osigurale posebno određene prostore za žene, posebnu zdravstvenu zaštitu i slično. Uprkos identifikaciji ovih dobrih praksi osetljivih na rod, identifikovano je i postojanje nedostataka, ostavljajući prostor za poboljšanje u odnosu na planiranje odziva, usluge, sposobnosti zaštite i informacije u skladu sa određenim ranjivostima. Konkretno, sistemi registracije neadekvatno identifikuju i upućuju rizične grupe i imaju slabe veze sa odzivima zaštite; kvalitativni podaci o ženama i devojkama, kao i drugim ugroženim grupama su ograničeni i nije jasno da li i kako se postojeći razvrstani podaci koriste u obe zemlje. SOP-ovi za rodno zasnovano nasilje ne postoje u Srbiji i BJR Makedoniji, oni se uopšte ne koriste. Štaviše, aktivna i svakodnevna koordinacija među relevantnim vladinim insti-



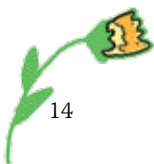
Slika 3: Naslovna strana Studije o položaju izbeglica u Srbiji i Makedoniji

tucijama, posebno u vezi sa transverzalnim pitanjima kao što je odgovor na RZN, krijumčarenje i trgovinu ljudima, identifikovana je kao slaba u obe zemlje.

Što se tiče integracije lica sa priznatim statusom, generalno govoreći, Srbija kao ni BJR Makedonija nisu uspostavile organizovani sistem podrške i uključivanja izbeglica u svoja društva. Stoga, BJR Makedonija je ubrzala ovaj proces poboljšanjem zakonodavstva i politika kako bi adekvatno odgovorila na predstojeće izazove integracije, ali nije adekvatno adresirala uključivanje lokalne samouprave. Iako su u obe zemlje identifikovane dobre prakse, kao što je uključivanje napora lokalne samouprave, u R. Srbiji primena zakona i politika je i dalje je pod znakom pitanja. Ovo se odnosi i na ugrožene kategorije kao što su žene i deca, jer nisu predviđeni posebni zakonodavni podsticaji za njihovu integraciju u odgovarajuće društvo. Možda je percepcija realnosti u obe zemlje jedan od razloga zašto mnogi ljudi iz izbegličke i migrantske populacije ne vide R. Srbiju i BJR Makedoniju kao zemlje utočišta, već samo kao zemlje tranzita.

Rana integracija izbeglica i migranata je neadekvatna u obe zemlje, iskustvo pokazuje da je vreme provedeno u čekanju konačne odluke o statusu lica, izgubljeno vreme ako nije ispunjeno aktivnostima koje će omogućiti kasniji postupak integracije. Uključivanje jezičkih kurseva za učenje makedonskog ili srpskog jezika na sistematičan način, kurseva za kulturnu orijentaciju i integraciju u lokalnu zajednicu, psihološke podrške, kao i obuke za kvalifikaciju i dalju kvalifikaciju kao deo uvodnih programa, čine telo paketa mera koje se sastoje od rane integracije. Ove mere su samo delimično dostupne u prihvatnim centrima i opštinama u kojima ovi ljudi žive. [...]

**„Kako osigurati uspešnu i održivu integraciju  
izbeglica i migranata u Srbiji i Makedoniji”,  
Atina, Beograd, 2018.**



## USPOSTAVLJANJE LOKALNIH MREŽA I KONTINUIRANA SARADNJA

Paralelno sa izradom studije, kreirane su (ili ponovo aktivirane) lokalne mreže za monitoring i javno zastupanje (**aktivnost 2.2**) i to u deset gradova i opština u Srbiji i Makedoniji: Subotica, Šid, Sremska Mitrovica, Beograd, Niš, Vranje, Preševo, Kumanovo, Skoplje i Đevđelija.

Ova aktivnost podrazumevala je organizovanje redovnih susreta mreža, ali i susrete između mreža koji su obezbeđivali prostor za uspostavljanje mehanizma za kontinuirani rad na unapređenju okvira za delovanje u lokalnim zajednicama, kao i razmenu i učenje na primerima dobre prakse i izazovima. U aktivnostima su učestvovali predstavnici i predstavnice svih relevantnih organizacija, državnih i lokalnih institucija, tela i organa koji se bave integracijom izbeglica u Srbiji i Makedoniji: profesionalci i profesionalke u policiji, centrima za socijalni rad, lokalnim samoupravama, zdravstvenom i obrazovnom sistemu, kao i predstavnici i predstavnice lokalnih nevladinih organizacija, i drugi.

### Ključne tačke:

- Selekcija članova mreža
- Memorandum o razumevanju sa mrežama
- Selekcija koordinatora lokalnih mreža

### Iskustva Atine

Udruženje Atina od svog osnivanja radi na jačanju kapaciteta institucija i organizacija civilnog društva u lokalnim zajednicama. Atina je 2014. godine, zajedno sa lokalnim akterima, formirala lokalne mreže profesionalaca i profesionalki za zaštitu žrtava trgovine ljudima u sedam gradova u Srbiji. Ovakav pristup nošenja sa društvenim problemima primenjen je i tokom izbegličke krize kroz projekat „Gradimo zajedno“.

Koordinatori/ke lokalnih mreža bili su:

1. Ilija Đukanović, Gradsko veće Grada Subotice
2. Dragana Kurbalija, Centar za socijalni rad Šid
3. Branislav Vukmir, Centar za socijalni rad „Sava“ Sremska Mitrovica
4. Milica Duka, Crveni krst Beograd

5. Sanja Ilić, Centar za socijalni rad Niš
6. Beba Kanački, Zdravstveni centar Vranje
7. Liridon Latifi, Centar za socijalni rad Preševo
8. Ahmet Jasharevski, NVO Drom Kumanovo
9. Marjan Gurovski, Fakultet za bezbednost u Skoplju  
Vladimir Ristevski, NVO MYLA Skoplje
10. Boško Sofijanov, NVO MYLA Skoplje  
Angel Stamenkovski, Ministarstvo za rad i socijalnu politiku BJR  
Makedonije

## UTISCI KOORDINATORA I KOORDINATORKI LOKALNIH MREŽA

„Možda najvažniji rezultat ovog projekta jeste približavanje teme migracija lokalnim zajednicama kroz proces javnog zastupanja. Ostaju mi veoma pozitivna iskustva sa treninga, radionica i konferencija na kojima smo učestvovali.“ – Ilija Đukanović, Subotica

„Pre dve godine nismo komunicirali, nismo znali ko je ko ni ko šta radi. Danas imamo mrežu koja funkcioniše, razmenjuje informacije, redovno komunicira sa donosiocima odluka i pomaže. Mogu reći da smo puno toga izgradili zajedno.“ – Ahmet Jasharevski, Kumanovo

„Projekat 'Gradimo zajedno' omogućio je da se Lokalna mreža u Vranju dodatno edukuje, proširi i učvrsti. Uspostavljena je jača veza sa drugim lokalnim mrežama gradova i opština koje su učestvovala u projektu. Verujem da će nam to veoma značiti kada budemo tražili rešenja za neke buduće probleme.“ – Beba Kanački, Vranje

„Meni je kao početniku u socijalnoj zaštiti ovaj projekat mnogo pomagao u razumevanju svih aspekata sistema. Veoma sam zahvalan što sam bio deo ovog projekta.“ – Liridon Latifi, Preševo

„Značaj projekat 'Gradimo zajedno' jeste u tome što uči činioce sistema da posmatraju i kontrolišu sistem, predlažu promene i unapređenja. Osim toga, teme poput monitoringa i javnog zastupanja se mogu iskoristiti u različitim oblastima rada.“ – Branislav Vukmir, Sremska Mitrovica



Slika 4: Regionalni sastanak koordinatora i koordinatorke u Skoplju





### Susret na Srebrnom jezeru

Pred više od sto članova i članica svih deset lokalnih mreža, na Srebrnom jezeru predstavljeni su ciljevi, misije i dotadašnji rezultati projekta „Gradimo zajedno“. Između ostalog, prikazani su dokumentarni filmovi na temu integracije izbjeglica u Srbiju i Makedonije.



Slika 5: Sastanci lokalnih mreža za monitoring i javno zastupanje



Slika 6: Susret članova i članica lokalnih mreža na Srebrnom jezeru



## Iz metodologije participativnog monitoringa

[...] Cilj monitoringa je da kroz aktivnosti redovnog praćenja obezbedi efikasno prikupljanje podataka, koji će omogućiti preciznije sagledavanje trenutnog stanja i u skladu sa nalazima predloži intervencije usmerene na unapređenje usluga/programa i aktivnosti zaštite prava migranata/tkinja. Monitoring izveštaji treba da obezbede da se identifikuju polja/teme i intervencije, koje omogućavaju dalji razvoj usluga i kapaciteta različitih aktera koji ih pružaju, kako bi se postigao maksimalan učinak kako u zaštiti prava tako i u integraciji ovih grupa. [...]

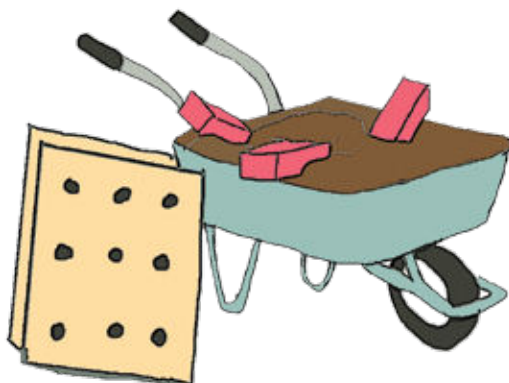
## Iz Vodiča za sprovođenje metodologije participativnog monitoringa u lokalnim zajednicama u Srbiji i Makedoniji

[...] Predstavljanje ispitanika kroz aktivnosti: Identifikacija sa korisnikom/com;

Identifikacija sa korisnikom/com, instrukcija za vežbu: Za početak, predstavimo se na malo neuobičajeni način. Zamoliću vas da uzmete par minuta za sebe i setite se jednog korisnika/ce (migrant/kinja) koji vam je iz nekog razloga ostao/la u sećanju. Razmislite kako bi nam veoma kratko predstavili tu osobu- ko je, čime se bavi, šta voli/ ne voli, itd.

Moderator/ka nastavlja da otvara diskusiju.

Opišite nam kratko osobu koju ste izabrali? Čime se ona bavi, šta voli/ne voli? Iz koje zemlje dolazi? Da li je ona migrant ili ne? Smatrate li da je srećna/ nesrećna? Šta je plaši, a šta raduje kad misli o budućnosti? Zašto ste izabrali tu osobu? [...]



## TRENINZI ZA LOKALNE MREŽE

Sa članovima i članicama lokalnih mreža urađena je procena potreba za obukama u oblasti monitoringa i javnog zastupanja. Na osnovu procene, a uzimajući u obzir postavljenu metodologiju, izabrani eksperti i ekspertkinje kreirali su programe treninga na temu participativnog monitoringa i javnog zastupanja u lokalnim zajednicama (aktivnost 1.2).

Cilj je obučavanje članova i članica lokalnih mreža da u sistemu u kome rade, kroz proces participativnog monitoringa pronadu uspešne modele i manjkavosti, predstave ih u dva monitoring izveštaj, a da kroz proces javnog zastupanja u drugoj godini projekta, pokušaju neke od manjkavosti i da poprave.

Programe su kreirali, a zatim i treninge izvodili Vukosava Crnjanski i Mladen Jovanović – javno zastupanje i Tanja Azanjac Janjatović i Danijela Radić – monitoring. Treninge u Makedoniji izvele su Nataša Postolska i Gordana Micova Nestorovska.

Intenzivna serija od 20 dvodnevni treninga u deset lokalnih zajednica (aktivnost 1.3) održana je novembra i decembra 2017. godine. Svi polaznici su dobili sertifikate, a svaka lokalna mreža je izradila po dva akciona plana za sprovođenje monitoringa i akcija javnog zastupanja.

Evo nekih komentara iz evaluacija:

- Sjajna obuka. Javno zastupanje otvara tolike mogućnosti u bilo kojoj oblasti kojom se bavimo.
- Odlični predavači. Jedan od najprijatnijih treninga na kojim sam bila.
- Vrlo dostupni treneri, raspoloženi za saradnju i svršeno prenošenje znanja. Hvala puno!
- Treneri puni znanja i iskustva. Nadam se da ćemo uspeti sve ovo da sprovedemo i u praksi.
- Oduševljena sam energijom predavača.
- Izuzetno korisno! Puno hvala na prilici da ovo čujemo.

### Ključne tačke:

- Procena potreba za obukama
- Programi i materijali za sprovođenje treninga monitoringa i javnog zastupanja
- Sprovođenje 20 treninga
- Orijentaciona sesija za učesnike



- Naučila sam monitoring od A do Š.
- Trenerica je jasna, koncizna, pristupačna, topla! Hvala.
- Odličan balans teorije i praktičnih vežbi, logičan sled različitih oblasti treninga. Danijela je prijatna, respozivna, odmerena u komunikaciji.
- Čitav trening je fenomenalan: od trenera, preko simulicaja do materijala koji smo dobili
- Svaka čast!





Slika 8: Treninzi monitoringa i javnog zastupanja



## Studijska poseta



Slika 9: Koordinator lokalnih mreža u kancelariji Forndacije Konrad Adenauer u Berlinu

Petodnevna studijska poseta Nemačkoj (aktivnost 1.4) organizovana je sa ciljem upoznavanja sa nemačkim sistemom integracije i predstavnicima tamošnjih institucija i organizacija koji su angažovani u procesima zaštite i integracije izbeglica.

Delegacija koju su činili koordinatori i koordinatori lokalnih mreža iz Srbije i Makedonije, kao i predstavnici relevantnih institucija iz obe zemlje, posetili su Esen, Dortmund i Berlin.

Po povratku, koordinatori i koordinatorke su svoje uvide preneli ostalim članovima i članicama svojih mreža.

Tokom studijske posete imali smo prilike da sretnemo i izbeglice koje su na putu do Nemačke, boravile u Srbiji. Prepoznali smo se i obradovali jedni drugima. Ponovili su da su bili zadovoljni tretmanom u Srbiji, ali

i o prilikama koje su im se ukazale u Nemačkoj: da nauče jezik, nastave školovanje, upoznaju se s lokalnim kulturama i ljudima.

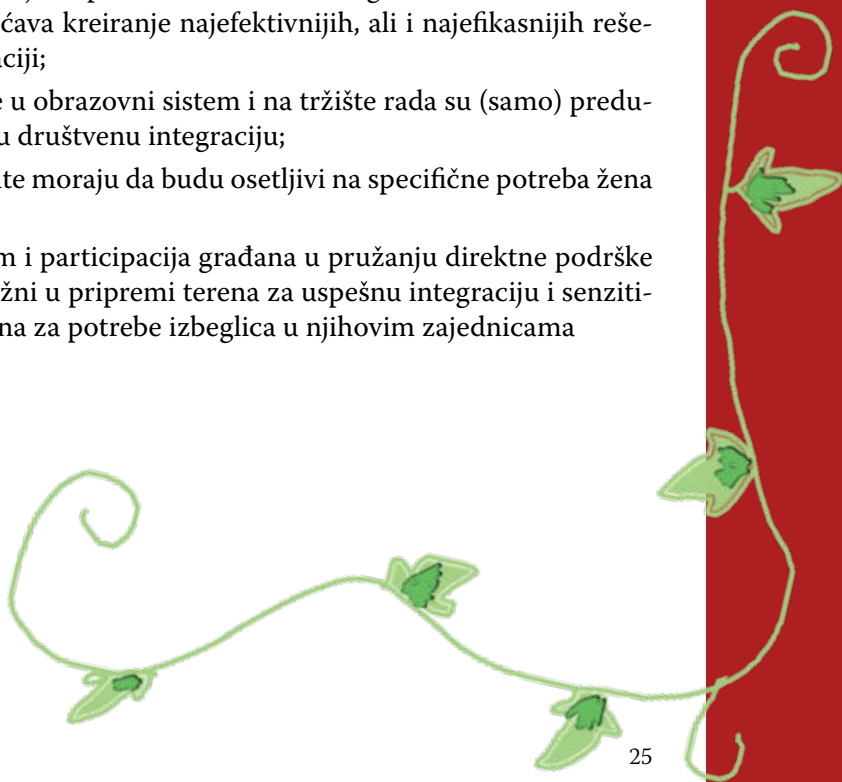
## Iz Izveštaja o studijskoj poseti

### NAUČENE LEKCIJE:

1. Fleksibilnost sistema zaštite i podrške je ključna da bi se omogućilo kreiranje adekvatnih odgovora na izazove migracija;
2. Kreiranje politika zasnovano na preciznim podacima i analizama omogućava osmišljavanje i izvođenje programa i servisa koji odgovaraju na potrebe izbeglica i migranata;
3. Medijska prezentacija okolnosti pod kojima izbeglice dolaze i žive umnogome utiče na sliku i ponašanje javnosti i odnos prema ljudima koji su došli. Otuda je saradnja sa medijima na promociji vrednosti integracije i saradnje ključna za uspeh integracije;
4. Decentralizacija u procesima zaštite izbeglica, i naročito žena i dece omogućava kreiranje najefektivnijih, ali i najefikasnijih rešenja u integraciji;
5. Uključivanje u obrazovni sistem i na tržište rada su (samo) preduslovi za punu društvenu integraciju;
6. Sistemi zaštite moraju da budu osetljivi na specifične potreba žena i dece;
7. Volonterizam i participacija građana u pružanju direktne podrške su veoma važni u pripremi terena za uspešnu integraciju i senzitivaciju građana za potrebe izbeglica u njihovim zajednicama

### Ključne tačke:

- Kreiranje programa
- Izvođenje studijske posete



## Praćenje lokalnih politika i praksi u zaštiti izbeglica

Prvi monitoring izveštaj (aktivnost 2.3) izrađen je početkom 2018. godine, a drugi sredinom iste godine.

Bilo je predviđeno da članovi i članice mreža, inače zaposleni u organizacijama, institucijama, organima lokalne samouprave rade istraživački posao prateći metodologiju sa projekta. Kao mreža su nalazili kompetentne sagovornike, a pomoću profesionalnih veza lakše zakazivali razgovore i fokus grupe. Uz pomoć angažovanih eksperata i ekspertkinja, izabrani koordinatori, uz stalne konsultacije sa svojim mrežama, uobličavali su i isporučivali izveštaje.

### Ključne tačke:

- Nacrti i konačne verzije prvog i drugog monitoring izveštaja



Slika 10: Prvi monitoring izveštaji

## Razgovori s donosiocima odluka

Kako monitoring izveštaji, ali i drugi predlozi za unapređenje politika i postupanja izrađeni na projektu „Gradimo zajedno“ ne bi ostali nepoznati javnosti i nadležnim autoritetima, organizovani su okrugli stolovi na koje su pozivani donosioci i donositeljke odluka, predstavnici i predstavnice međunarodnih organizacija, kao i predstavnici i predstavnice lokalnih mreža (aktivnost 2.4) gde su predstavljani projektni produkti.

Izrađena su i dva predloga praktičnih politika čiji je autor bio Milan Aleksić. Facilitator okruglih stolova bio je Miša Stojiljković.

### Ključne tačke:

- Priprema i organizovanje tri okrugla stola
- Priprema dveju politika



Slika 11: Okrugli sto s donosiocima i donositeljka odluka

### Iz preporuka praktičnih politika

## PREPORUKE U OBLASTI ZAŠTITE POSEBNO OSETLJIVIH GRUPA

- Iskoristiti postojeće kapacitete sistema socijalne zaštite, kao i povećati ih u cilju pružanja adekvatnog smeštaja i zaštite za razdvojenu decu i decu bez pratnje, poput kuće na pola puta, hraniteljstva...
- Uspostaviti specijalizovane programe i smeštajne kapacitete za žene i devojčice iz migrantske i izbegličke populacije koje su preživele nasilje, koji podrazumevaju usluge koje su prilagođene, rodu, kulturi, uzrastu, ali i obaveznu uslugu kulturne medijacije koja bi omogućila pristup svim uslugama bez teškoća.
- Usvojiti standardne operativne procedure i napraviti formalni mehanizam upućivanja koji bi omogućio da žrtve trgovine ljudima i

nasilja dobiju pravovremenu i sveobuhvatnu podršku. Nakon usvajanja procedura i formalnog mehanizma upućivanja neophodno je organizovati obuku za sve aktere na terenu u cilju adekvatne i pravovremene implementacije;

- Omogućiti struktuiranu psihološku podršku, sa kulturnim medijatorima, koja uvažava rodni aspekt i koja bi se odvijala van centara u uslovima adekvatnim za to.

## JAVNO ZASTUPANJE

Iz svake od deset zajednica sa projekta, transparentnim i javnim procesom, izabrana je po jedna organizacija civilnog društva da sprovodi akcije javnog zastupanja koje su definisane sa lokalnim mrežama, a na osnovu nalaza za monitoringa.

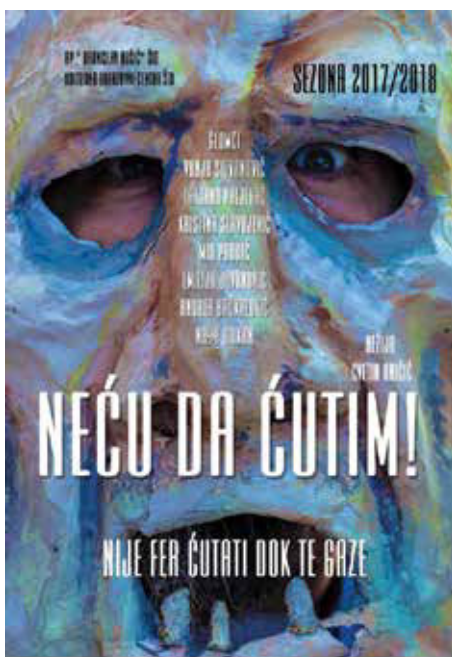
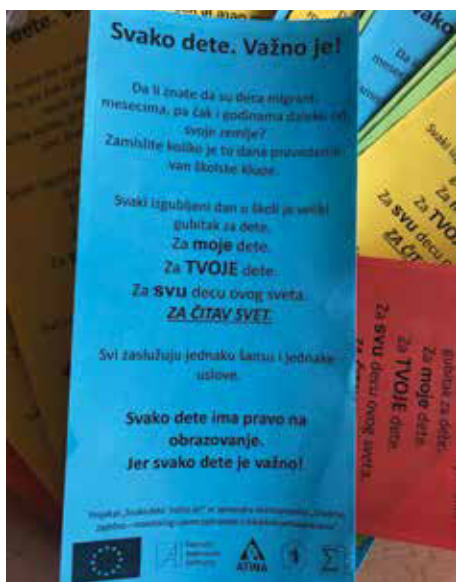
Zamišljeno je da kampanje javnog zastupanja obuhvate sve ranije nalaze i rezultate rada lokalnih mreža na projektu „Gradimo zajedno“. Kampanje su prilika za lokalne organizacije civilnog društva da zagovaraju promene lokalnih politika, procedura i praksi. Javno zastupanje, kao koncept, treba da se bazira na demokratiji i aktivnom učešću svih članova društva.

Projekti su podrazumevali uspostavljanje saradnje s donosiocima odluka na lokalnom nivou kako bi se u saradnji svih lokalnih aktera proizvodila adekvatna rešenja u procesu zaštite izbeglica u specifičnim lokalnim zajednicama. Podrazumevali su niz aktivnosti – od radionica s decom i ženama iz izbegličke populacija na kojima su se dobijali konkretni odgovori o njihovim potrebama koji su potom uobličavani u predloge za lokalne samouprave; preko javnih tribina i razgovora o mogućnostima za pružanje efikasnije podrške na lokalnom nivou; do izrada sveobuhvatnih istraživanja o mogućnostima za integraciju u zajednice.

Saradnja između organizacija, kao i mreža, ovim aktivnostima je dodatno ojačana i nastaviće se posle završetka projekta „Gradimo zajedno“.

### Ključne tačke:

- Pravila javnog poziva
- Evaluacija pristiglih projekata
- Izveštaji o sprovedenim aktivnostima



Slika 12: Neke od aktivnosti projekata javnog zastupanja

Evo i naziva sprovedenih projekata:

1. „Nasilje u porodici“, Crveni krst Šid
2. „Otvoreni horizonti“, Ženska inicijativa Jefimija, Sremska Mitrovica
3. „Podizanje svesti lokalnih vlasti, društva i mladih u školama o migrantima, tražiocima azila, procesu integracije, kao i kulturnim razlikama i uzrocima migracija“, Crveni krst Skoplje
4. „Unapređenje položaja izbeglica i migranata u Beogradu kroz aktivnosti koje se tiču integracije, smanjenja socijalne distance i podizanja svesnosti o teškoćama i problemima sa kojima se ove osobe suočavaju“, PIN, Beograd
5. „Igrajmo se zajedno“, ORD, Preševo
6. „Osnaživanjem do promene“, COSMO, Subotica
7. „Upoznaj me, poštuj me“, DROM, Kumanovo
8. „Isti, a različiti“, PEC, Niš
9. „Popravljanje položaja izbeglica i migranata u ciljanim opštinama“, MYLA, Đevdeliya
10. „Svako dete. Važno je!“, Sigma plus, Vranje



## Komunikacija s javnošću

Neizostavan deo unapređivanja sistema jeste predstavljanje rezultata i komunikacija sa javnošću. Koristeći društvene mreže, ali i tradicionalne medije, tokom čitavog projekta rađena je promocija, što *online*, što *offline* (aktivnost 3.4). Organizovane su i dve konferencije za medije (aktivnost 3.5).

Ilustracije korišćene na projektu „Gradimo zajedno“, pa tako i u ovom vodiču (aktivnost 3.1), delo su studija *Dobre brlje* i umetnice Marije Matić.

Najvidljiviju reakciju javnosti, izazvali su dokumentarni filmovi „Početak boljih priča“ i „Ozijeve škole dokumentarnog filma“ izrađeni u prvoj godini projekta (aktivnost 3.3). Emitovani su na velikom broju televizija, a osvojili su i poneku festivalsku nagradu. Filmove su izradile produkcija Osmougao i EAI produkcija. Dostupni su YouTubeu kanalu Atine.



Slika 13: Kadrovi iz filmova „Početak boljih priča“ i „Ozijeve škole dokumentarnog filma“

### MEDUNARODNA KONFERENCIJA

Završna aktivnost na projektu bila je dvodnevna međunarodna konferencija (aktivnost 3.2) održana u Beogradu pred oko 150 domaćih i stranih gostiju, učesnika i učesnica. Ideja je bila da se projekat predstavi kroz produkte, etape sprovođenja i učešće angažovanih eksperata i ekspertkinja. Osim toga, konferencija je bila i svojevrsna platforma za razmenu iskustava i definisanje predstojećih napora u cilju popravljanja položaja ugroženih grupa.

## O organizacijama koje su sprovele projekat

### Fondacija Konrad Adenauer (KAS)



KAS je politička fondacija koja je bliska Hrišćansko-demokratskoj uniji Nemačke (CDU). Kao suosnivač CDU i prvi nemački kancelar, Konrad Adenauer (1876–1967) je povezao hrišćansko-demokratsku, konzervativnu i liberalnu teoriju. Sloboda, pravda i solidarnost su vodeći principi rada Fondacije Konrad Adenauer. Našim međunarodnim radom zalažemo se za to da ljudi širom sveta žive dostojanstveno i slobodno. Naš doprinos je vrednosni i cilj nam je da Nemačka odgovori izazovu svoje rastuće odgovornosti u svetu.

### Udruženje građana za borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika nasilja nad ženama (ATINA)



Udruženje Atina je ženska feministička organizacija, osnovana 2003. godine u Beogradu, sa namerom da pospeši borbu protiv trgovine ljudima i svih oblika rodno zasnovanog nasilja, te unapredi zaštitu i položaj žrtava, jača rodnu ravnopravnost, i doprinosi široj društvenoj koheziji. Neke od aktivnosti i programa koje Atina sprovodi su: vođenje Privremene kuće za žrtve trgovine ljudima i eksploatacije, Reintegracionog centra i Tima za podršku na terenu, socijalnog preduzeća Bagei Bejgl, podrška ženama i devojkicama migrantkinjama i izbeglicama, jačanje kapaciteta organizacija i institucija.

### Udruženje pravnika Makedonije (MLA)



Udruženje pravnika Republike Makedonije je osnovano 6. marta 1968 godine. Udruženje je organizacija građana koja dobrovoljno okuplja pravnike Republike Makedonije sa ciljem da ostvare, zadovolje i zaštite svoje stručne i druge interese kao i da organizovano deluju i pomažu u ostvarivanju Republike Makedonije kao pravne države u kojoj vlada pravo i u kojoj se poštuju međunarodni standardi u različitim sferama života i rada.

## Projektni tim

- Norbert Bekman-Dirkes, KAS, direktor projekta
- Aleksandra Galonja, KAS, menadžerka projekta
- Jelena Hrnjak, Atina, nacionalna komenadžerka
- Ivan Jovanov, MLA, nacionalni komenadžer
- Darinka Kovačević, KAS, projektna računovoda
- Mirko Rudić, Atina, projektni asistent
- Kristina Najdovska, MLA, projektna asistentkinja
- Milica Ponjavić, Atina, projektna administratorka
- Sabine Harriehausen, stručna podrška iz centrale KAS



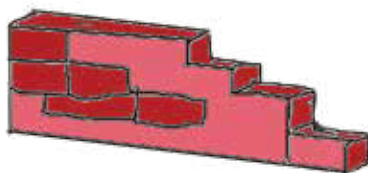
## Organizacije i institucije uključene u projekat

Centar za javno zdravlje Skoplje  
Centar za razvoj lokalnih usluga socijal-  
ne zaštite Vranje  
Centar za socijalni rad "Sava" Sremska  
Mitrovica  
Centar za socijalni rad Đevđelija  
Centar za socijalni rad Niš  
Centar za socijalni rad Palilula  
Centar za socijalni rad Preševo  
Centar za socijalni rad Skopje  
Centar za socijalni rad Subotica  
Centar za socijalni rad Šid  
Centar za socijalni rad Valandovo  
Centar za socijalni rad Vranje  
Crveni krst Beograd  
Crveni krst Đevđelija  
Crveni krst Kumanovo  
Crveni krst Niš  
Crveni krst Preševo  
Crveni krst Skoplje  
Crveni krst Sremska Mitrovica  
Crveni krst Šid  
Crveni krst Vranje  
Danski savez za izbeglice  
DF SPC Čovekoljublje  
Dom za decu "Kolevka"  
Dom zdravlja Kumanovo  
Dom zdravlja Sremska Mitrovica  
Dom zdravlja Subotica  
Dom zdravlja Šid  
Fakultet za bezbednost Skoplje

Fondacija Ane i Vlade Divac  
Fondacija Konrad Adenauer  
Fondacija SOS Dečija sela Srbija  
Gimnazija "Sava Šumanović" Šid  
Gradska uprava Sremska Mitrovica  
Gradska uprava Subotica  
Gradski centar za socijalni rad Beograd  
Gradsko veće Vranje  
Institut za ljudska prava Skoplje  
Komesarijat za izbeglice i migracije Re-  
publike Srbije  
Lekari bez granica - MSF  
Lekari sveta - MDM  
Međunarodna organizacija za migracije  
- IOM  
Ministarstvo rada i socijalnih pitanja  
Republike Makedonije  
Nacionalna služba za zapošljavanje Re-  
publike Srbije  
Nacionalni savet za ravnopravnost po-  
lova Makedonija  
NVO Adra Srbija  
NVO Atina  
NVO Balkanski centar za migracije  
NVO Beogradski centar za ljudska prava  
NVO Borka  
NVO Centar Inventiva  
NVO Centar za integraciju mladih  
NVO Centar za kriznu politiku i reago-  
vanje  
NVO Centar za kulturnu dekontaminaciju  
NVO Centar za obrazovne politike

NVO Centar za upravljanje krizama  
NVO Cosmo  
NVO DROM  
NVO Grupa za decu i mlade Indigo  
NVO Humanitarni centar za integraciju i toleranciju  
NVO InfoPark  
NVO Jesuit Refugee Service  
NVO Kham  
NVO Krizni centar Nada  
NVO Legijs  
NVO Nexus  
NVO Novosadski humanitarni centar  
NVO ORD Bujanovac  
NVO PIN  
NVO Preventivno edukativni Centar Niš  
NVO Sigma plus  
NVO Solidarnost  
NVO Spektar  
NVO Udruženja pravnika Makedonije - MLA  
NVO Udruženje mladih pravnika Makedonije - MYLA  
NVO Urbano društvo  
NVO Ženska inicijativa Jefimija  
NVO Ženska organizacija Kumanovka  
NVO Ženska organizacija Radika

Opštinska uprava Đevdelija  
Opštinska uprava Kumanovo  
Opštinska uprava Ohrid  
Osnovna škola "Branko Pešić" Beograd  
Osnovna škola "Kralj Petar I" Subotica  
Osnovna škola "Matko Vuković" Subotica  
Osnovna škola "Radoje Domanović" Vranje  
Osnovna škola "Sonja Marinković" Vranje  
Osnovna škola "Vuk Karadžić" Subotica  
Polijska uprava Niš  
Polijska uprava Vranje  
Povereništvo za izbeglice Sremska Mitrovica  
Povereništvo za izbeglice Vranje  
Regionalni centar za održivi razvoj  
Savet za migracije Vranje  
Skupština opštine Preševo  
Studenti pomažu životu - SHL  
UN Women  
UNHCR  
UNICEF  
Više javno tužilaštvo Sremska Mitrovica  
Više javno tužilaštvo Vranje  
Zdravstveni centar Kumanovo  
Zdravstveni centar Vranje





Welcome to Serbia

# КАКО ГРАДЕВМЕ ЗАЕДНО?



Водич за имплементација на програми за унапредување на положбата на бегалците, мигрантите и мигрантките низ мониторинг и јавно застапување во локалните заедници.

Белград, 2018.

**Издавач**

Здружение на граѓани за борба против трговија со луѓе и сите облици на насилство врз жените – АТИНА  
Белград, Кустендилска 28  
www.atina.org.rs  
office@atina.org.rs  
+381 11 32 200 30

**Уредник**

Милан Алексиќ

**Автор**

Мирко Рудиќ

**Дизајн**

Калиграм

**Илустрации**

Марија Матиќ

**Печат**

Стандард 2

**Тираж**

300

**ISBN**

Белград, 2018. година

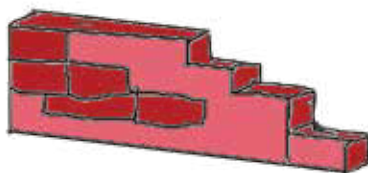
Сите права се задржани. Содржината на оваа публикација може слободно да се користи и копира во некомерцијални цели со задолжително наведување на изворите. Оваа публикација е изработена со помош на Европската унија. Содржината на публикацијата е одговорност на авторите и не нужно ги изразува ставовите на Европската Унија. Овој проект го финансира Европската Унија.



Овој проект е финансиран од Европската Унија

## ПРЕГЛЕД НА СОДРЖИНАТА

|                                                                                                         |    |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Наместо вовед: На ред е интеграцијата .....                                                             | 41 |
| Како го видовме решението? .....                                                                        | 42 |
| Како градеме заедно? .....                                                                              | 44 |
| План на спроведување активности .....                                                                   | 46 |
| Поставување темели: Прибирање информации и изградба на партнерства .....                                | 48 |
| Од студијата за положбата на бегалците .....                                                            | 48 |
| Заклучок .....                                                                                          | 49 |
| Воспоставување на локални мрежи и континуирана соработка .....                                          | 51 |
| Впечатоци на координаторите и координаторките на локалните мрежи. ....                                  | 52 |
| Поставување темели: Што и како следевме и застапувавме .....                                            | 55 |
| Развој на методологија за следење на локални политики и практики<br>за заштита на мигрантите/ките ..... | 55 |
| Тренинзи за локалните мрежи. ....                                                                       | 57 |
| Студиска посета .....                                                                                   | 60 |
| Од извештајот за студиската посета .....                                                                | 61 |
| Следење на локалните политики и практики за заштита на бегалците .....                                  | 62 |
| Разговори со доносителите на одлуки .....                                                               | 63 |
| Препораки во областа за заштита на посебно ранливите групи .....                                        | 63 |
| Јавно застапување .....                                                                                 | 64 |
| Комуникација со јавноста .....                                                                          | 67 |
| Организации кои го спроведоа проектот. ....                                                             | 68 |
| Проектен тим .....                                                                                      | 69 |
| Организации и институции вклучени во проектот. ....                                                     | 70 |





## НАМЕСТО ВОВЕД: НА РЕД Е ИНТЕГРАЦИЈАТА

По пролетта 2016 година, затворањето на државните граници на бегалската рута, заврши најдраматичниот период од бегалската криза, при што се соочивме со нови и покомплицирани предизвици. Итните хуманитарни згрижувања и обезбедување на основни потреби на илјадници луѓе веќе не беа приоритет. На ред дојде нивното запознавање со оние кои веќе живеат во местата каде што се завршија бегалските патувања. На ред дојде, учење на јазикот, домашна културна пракса и општествени правила, на ред дојде борбата за човекови права кај оние кои ги нарекувавме бегалци и баратели/ки на азил. На ред дојде – интеграцијата.

Сепак, локалните околности на транзициските земји од балканската бегалска рута не одат во оваа агенда. Економиите не се доволно силни, невработеноста е висока, одливот на образовните кадри е незапирлив, политичките елити се корумпирани и склони за флертување со ксенофобични идеи, мнозинството население е заглавено помеѓу мали плати, патријархални и стереотипни погледи на другите и различните како и централизирани и неефикасни институции и неслободни медиуми.

Во таа смисла, работата на интеграцијата на бегалците без разлика на нивното потекло, во земјите како ПЈР Македонија и Србија, не делува едноставно. Меѓутоа, тоа е нужна задача за сите оние кои не се предаваат, кои со погледот го бараат хоризонтот над оградата, кои ја паметат својата и ја чувствуваат туѓата болка, кои сонуваат за живот во општество помеѓу рамноправните, различните и солидарните.

Овој водич покажува еден од можните начини за борба за подобро општество.



## КАКО ГО ВИДОВМЕ РЕШЕНИЕТО?

Со цел да се унапреди положбата на бегалците во Србија и ПЈР Македонија, Фондацијата Конрад Аденауер во партнерство со Здружението на граѓани за борба против трговија со луѓе и сите облици на насилство врз жените (АТИНА) и Здружението на правници на Р.Македонија (ЗПРМ), со поддршка на Европската Унија, во 2017 година започнаа да го спроведуваат проектот „Создаваме заедно: мониторинг и застапување за заедницата,“. Специфичната цел на овој две годишен проект е да се развие механизам за мониторинг и јавно застапување со чија помош континуирано би се унапредувале и спроведувале политиките за заштита и грижа на бегалците, со посебен фокус на жените и децата како најранлива категорија. Фокус на проектот е на политиките и механизмите во самите локални заедници во кои има најмногу бегалци и тоа: Суботица, Сремска Митровица, Шид, Белград, Ниш, Врање и Прешево (во Србија) и Скопје, Куманово и Гевгелија (во ПЈР Македонија).

Со други зборови, беше предвидено претставниците и претставничките на телата и органите на локално ниво: центри за социјална работа, здравствени центри, полиција, правосудни и образовни органи, локална самоуправа, надлежни министерства, центри за вработување, центри за управување со кризи, црвениот крст, меѓународни и национални граѓански организации и фондации, како и професионалци и професионалки кои работат на системот за заштита на бегалци. Со наодите од процесот на мониторинг и застапување целевме

„Интеграцијата не е прашање на задоволување на основните потреби како што е сместувањето. Освен тоа, не разговараме за интеграција во одредена земја во која луѓето одлучиле да останат, туку во прашање е нешто што е од значај не само на Балканот туку и на пошироко, Европско ниво. Ако луѓето останат на одредено време мораме да пронајдеме начин да им помогнеме да го организираат својот живот во новите околности. Интеграцијата е прашање на создавање на врски во локалните заедници и пружање на еднакви шанси за сите да можат да пронајдат место за себе. Проектот ‘Создаваме заедно’ пред се треба да ги приближи луѓето едни со други, без оглед дали е тоа на период од неколку недели, неколку месец или подолго.“

**Норберт Бекман-Диркес**, директор на КАС за Србија и Црна Гора.

да направиме промена во праксата за унапредување на заштитата на бегалците во Србија и БЈР Македонија.

Проектот се состои од 14 меѓусебно поврзани активности кои се надоврзуваат една со друга и се групирани на следниот начин:

1. Изработка на студија – анализа на состојбата и изградба на партнерства
2. Подготовка на инструменти за мониторинг и зајакнување на капацитетите на мрежите за мониторинг и јавно застапување
3. Следење на локалните политики и практики за заштита на бегалците
4. Јавно застапување
5. Комуникација со граѓаните на регионално и меѓународно ниво

Во продолжеток ќе бидат претставени сите проектни активности со постигнатите резултати и продукти, како и планот на спроведувањето, со намера да ја прикажеме можната рамка за сите следни и слични иницијативи.



## КАКО ГРАДЕВМЕ ЗАЕДНО?



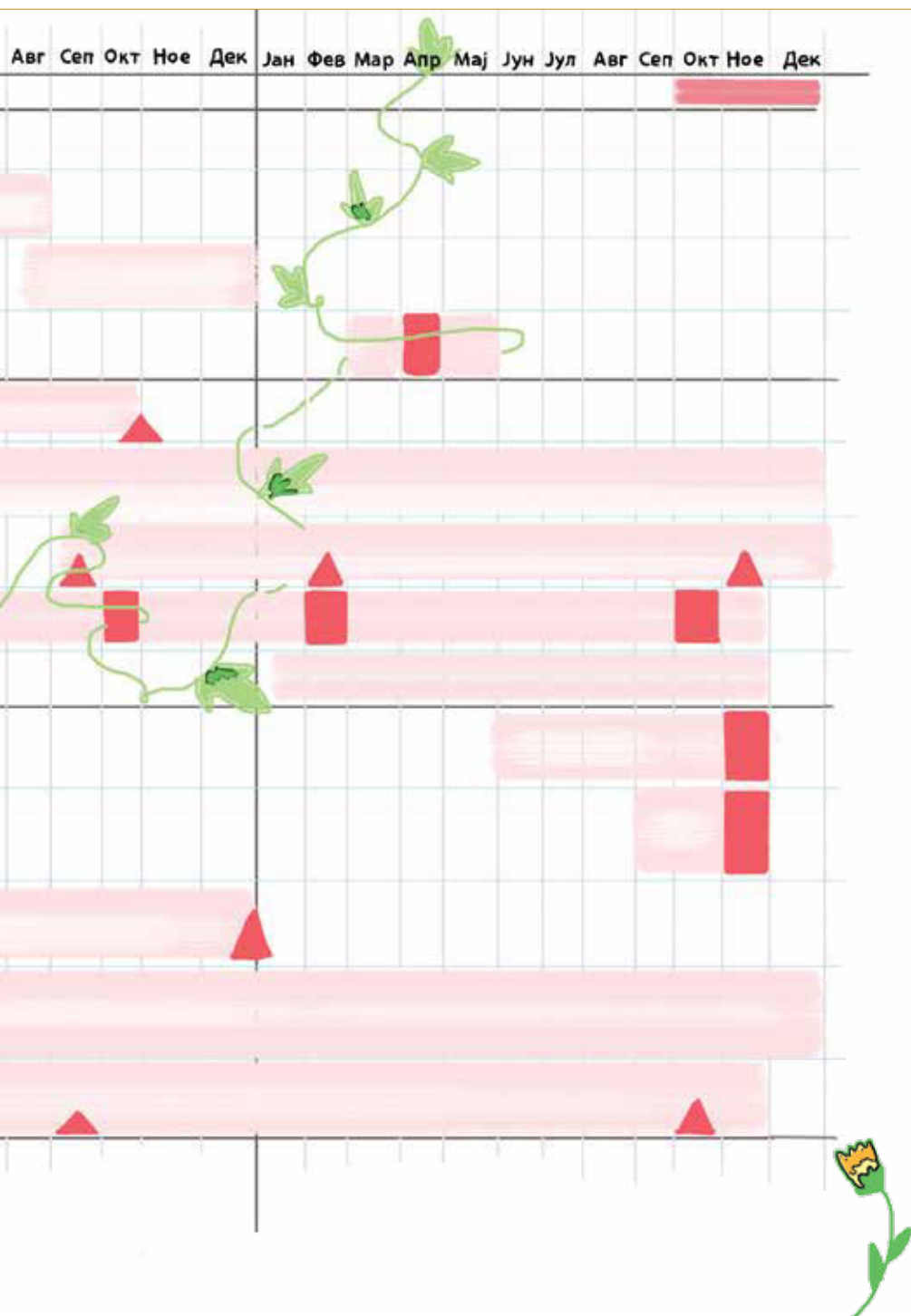
Слика 1: Приказ на проектната логика



# ПЛАН НА СПРОВЕДУВАЊЕ АКТИВНОСТИ



Слика 2: Гантограм



## Поставување темели: Прибирање информации и изградба на партнерства

### Студија за положбата на бегалците

На почеток на спроведувањето на проектот Создаваме заедно беше неопходно да е изгради сеопфатна анализа за положбата на бегалците, мигрантите и мигрантките во Србија и БЈР Македонија (активност 2.1 во проектниот план). Целта беше да утврдиме каква е состојбата и одговориме на прашања за тоа на кој начин функционираат политиките и програмите за заштита на бегалците.

Експертките кои беа ангажирани за оваа активност се Д-р. Бистра Неткова, Аурелија Ѓан и Мартина Смилевска.

#### Клучни точки:

- Селекција на членови на мрежите
- Меморандуми за соработка со мрежите
- Селекција на координатори на локалните мрежи

### Од студијата за положбата на бегалците

#### Вовед

*[...] Оваа студија го истражува одговорот на БЈР Македонија и Србија на бегалската криза во 2015/2016 година, почнувајќи од меѓународните стандарди за човекови права во насока на третман и услуги кои се нудат за бегалците. Исто така, студијата ја зема в предвид положбата на загрозените групи на бегалци/мигранти, како што се жени и деца, поради посебните потреби за нивна заштита. На крајот, студијата ги истражува перспективите за интеграција на бегалците од кога ќе се одобри барањето за азил, како еден од одговорите за запирање на циклусот на раселување и давање на луѓето жанса да создадат нов живот.*

*Следствено на тоа, студијата го набљудува концептот на интеграција како динамичен и двонасочен процес кој бара напори како од бегалците така и од заедницата во која што живеат. Со тоа, студијата ги анализира перспективите на интеграцијата низ проценка на подготвеноста на поединците да останат и да се адаптираат во општеството, без губиток на сојот културен идентитет но и спремноста на централните и локалните институции да обезбедат пристап и овозможат интеграција. [...]*

## Заклучок

[...] Кога се работи за одговорот на земјите кон бегалците и мигрантите во транзитните и прифатните центри, тие се генерално оценети како добри. Вложени се напори на мигрантите и бегалците да им се пружат сите потребни услуги. Здравствените услуги, посебно примарните се високо оцените од страна на бегалците и мигрантите во двете земји додека во Србија постојат сериозни проблеми кои се идентификувани во врска со секундарната и терцијарната здравствена заштита на сместените лица во центрите. Главните проблематични области кои се идентификувани се: лоши услови за живот во центрите, неосетливост на лицата кои работат за потребите на бегалците и мигрантите. Од друга страна, нудење на психосоцијална поддршка на бегалците и мигрантите се сметаше за можне корисна од страна на испитаниците во двете држави, додека пофален е пристапот за различни курсеви кои биле овозможени, вклучително и на јазичниот курс.

Двете земји вложија напори да се задоволат потребите на жените и децата во центрите со тоа што се осигурени одредени простори за жени, посебна здравствена заштита и слично. Во очи на идентификацијата на овие добри практики идентификувани се и некои недостатоци кои оставаат простор за подобрување во однос на планирање на одзивот, услугите, способностите за заштита и информации во склад со потребите. Конкретно, системите за интеграција неадекватно идентификуваат и упатуваат различни ризични групи и имаат слаби врски со одзивот на заштита; квалитативните податоци за жените и девојките, како и



Слика 3: Насловна страна на студијата за положбата на бегалците

други загрозени групи се органичени и не е јасно дали и како работените постоечки податоци се користат во двете земји. (...) Дотолку повеќе, активна и секојдневна координација меѓу релевантните владини институции, посебно во врска со трансверзалните прашања како што е одговор на РЗН, криумчарење и трговија со луѓе е идентификувана како слаба во двете земји.

Кога се работи за интеграцијата на лица со признат статус, генерално, ниту Србија ниту БЈР Македонија немаат воспоставено организиран систем на поддршка и вклучување на бегалците во своите општества. Со тоа што, БЈР Македонија го има забрзано овој процес со подобрување на законите и политиките за адекватно да одговори на претстојните предизвици за интеграција, но ги нема адекватно адресирано вклучувањето на локалните самоуправи. Иако и во двете земји се идентификувани добри практики, како што се напорите за вклучување на локалните самоуправи, во Р. Србија примената на законите и политиките и натаму е под знак прашалник. Ова се однесува на загрозените категории како што се жените и децата, бидејќи не се предвидени посебни законодавни стимули за нивна интеграција во општеството. Можеби перцепцијата на реалноста во двете земји е причина зошто многу луѓе од бегалската и мигрантската популација не ги гледаат како земји за интеграција туку само како земји за транзит.

Раната интеграција на бегалците и мигрантите е неадекватна во двете земји. Искуството покажува дека времето потрошено во чекање на конечната одлука за статусот на лицата е изгубено доколку не е исполнето со активности кои ќе овозможат понатамошна постапка за интеграција. Воведувањето на јазични курсеви за учење на македонскиот или српскиот јазик на систематски начин, курсеви за културна ориентација и интеграција во локалната заедница, психолошка поддршка, како и обука за квалификација, ја сочинуваат основата на пакетот мерки од кои се состои раната интеграција. Овие мерки само делумно се достапни во прифатните центри и општините во кои што живеат овие лица. [...]

**„Како да се осигура успешна и одржлива интеграција за бегалците и мигрантите“, Атина, Белград 2018**

## ВОСПОСТАВУВАЊЕ НА ЛОКАЛНИ МРЕЖИ И КОНТИНУИРАНА СОРАБОТКА

Паралелно со изработка на студијата, креирани се (или повторно активирани) локалните мрежи за мониторинг и јавно застапување (активност 2.2 во проектниот план) и тоа во десет града и општини во Србија и БЈР Македонија: Суботица, Шид, Сремска Митровица, Белград, Ниш, Врање, Прешево, Куманово, Скопје и Гевгелија.

Оваа активност подразбираше организирање на редовни состаноци на мрежите, но и средби помеѓу мрежите, кои обезбедуваа простор за воспоставување на механизми за учење и размена на добри практики и предизвици во работењето.

### Искуство на Атина

Здружението „Атина“ од своето основање работи на јакнење на капацитетите на институциите и граѓанските организации во локалните заедници. Атина од 2014 година заедно со локалните актери, формираше мрежи на професионалци/ки за заштита на жртвите од трговија со луѓе во седум локални самоуправи во Србија. Ваквиот пристап на решавање на општествените проблеми е применет и за време на бегалската криза низ проектот „Создаваме заедно“.

Во активностите учествуваа претставници/ки на сите релевантни организации, државни и локални институции, тела и органи кои се занимаваат со интеграција во Србија и БЈР Македонија: професионалци/ки во полицијата, центри за социјална работа, локална самоуправа, здравство, образование како и претставници/ки на локални невладини организации.

### Координатор/ки на локалните мрежи беа:

1. Илија Ѓукановиќ, Совет на град Суботица
2. Драгана Курбалија, Центар за социјална работа Шид
3. Бранислав Вукмир, Центар за социјална работа „Сава“ Сремска Митровица
4. Милица Дука, Црвен Крст, Белград
5. Сања Илиќ, Центар за социјална работа, Ниш
6. Беба Каначки, Здравствен центар, Врање
7. Лиридон Љатифи, Центар за социјална работа, Прешево

8. Ахмет Јашаревски, НВО ДРОМ, Куманово
9. Владимир Ристевски, НВО МЗМП, Скопје  
Марјан Ѓуровски, Факултет за безбедност, Скопје
10. Бошко Софијанов, НВО МЗМП, Гевгелија  
Ангел Стаменковски, МТСП, Гевгелија

## ВПЕЧАТОЦИ НА КООРДИНАТОРИТЕ И КООРДИНАТОРКИТЕ НА ЛОКАЛНИТЕ МРЕЖИ

„Можеби најважниот резултат од овој проект е приближувањето на темата за миграциите во локалните заедници низ процесот на јавно застапување. Ми остануваат многу позитивни искуства од тренинзите, работилниците и конференцијата на која учествувавме.“ – Илија Ѓукановиќ, Суботица

„Пред две години не комунициравме, не знаевме кој е кој и кој што работи. Денес имаме мрежа која функционира, разменува информации и редовно помага и комуницира со донесувачите на одлуки. Можат да кажат дека заедно создадовме многу.“ – Ахмет Јашаревски, Куманово

„Проектот 'Создаваме заедно' овозможи локалната мрежа во Врање дополнително да се едуцира, прошири и зацврсти. Воспоставена е силна врска со другите локални мрежи од градовите и општините кои учествуваа во проектот. Верувам дека тоа ќе ни значи многу кога ќе бараме реченија за некои идни проблеми.“ – Беба Каначки, Врање

„Мене како на почетник во социјалната заштита овој проект многу ми помогна во разбирање на сите аспекти на системот. Многу сум благодарам што бев дел од него.“ – Лиридон Љатифи, Прешево

„Значењето на проектот 'Создаваме заедно' е во тоа што ги учи донесувачите на одлуки да набљудуваат и да го контролираат системот, да предлагаат промени и унапредувања. Освен тоа, темите како мониторинг и јавно застапување можат да се искористат во различни области.“ – Бранислав Вукмир, Сремска Митровица



Слика 4: Регионален состанок на координаторите и координаторките во Скопје





### Средба на Сребрено езеро

Пред повеќе од 100 члена на сите десет локални мрежи на Сребрено езеро се претставени целите и резултатите постигнати преку проектот. Измеѓу другото, прикажани се документарни филмови на тема интеграција на бегалците во Србија и БЈР Македонија.

Слика 5: Состаноци на локалните мрежи за мониторинг и јавно застапување



Слика 6: Средба на членовите на локалните мрежи на Сребрено езеро

## ПОСТАВУВАЊЕ ТЕМЕЛИ: ШТО И КАКО СЛЕДЕВМЕ И ЗАСТАПУВАВМЕ

### Развој на методологија за следење на локални политики и практики за заштита на мигрантите/ките

Врз основа на студијата за положбата на бегалците во Србија и БЈР Македонија, направена е методологија за партиципативен мониторинг (проектна активност 1.1) која е една од главните алатки на локалните мрежи до крајот на проектот. Детално и прецизно, методологијата дава можност на членовите на локалните мрежи низ процес на прибирање и анализа на податоци, анализа на секундарни податоци, фокус групи и длабински интервјуа да ја утврдат моменталната состојба.

#### Клучни точки:

- Селекција на експерти
- Нацрт и конечна методологија

Пакетот за мониторинг содржи:

- Матрица за мониторинг
- Водич за спроведување на методологија – прибирање на податоци за матрицата
- Водич за спроведување на фокус групи и групни интервјуа за давателите на услуги
- Водич за спроведување на длабински интервјуа со бегалци и бегалки заедно со пропратни прашалници

Методологија за партиципативен мониторинг ја изработи Тања Азањац Јањатовиќ.

#### Од методологијата за партиципативен мониторинг

*[...] Целта на мониторингот е преку активности на редовно следење да се обезбеди ефикасно прибирање на податоци кои ќе овозможат прецизно согледување на моменталната состојба и во сразмер со наодите да предложи интервенции насочени кон унапредување на услугите/програмите за заштита на правата на мигрантите и*



мигрантките. Мониторинг извештаите треба да обезбедат да се идентификуваат темите/областите на интервенција кои ќе овозможат развој на услугите и капацитетите на различните актери кои ги нудат за да се постигне максимален ефект во заштитата на правата и интеграцијата на овие групи. [...]

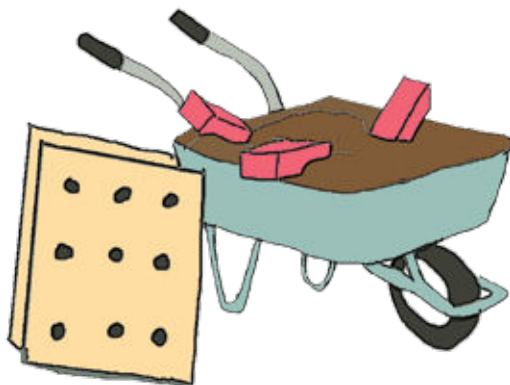
**Од водичот за спроведување методологија за партиципативен мониторинг во локалните заедници во Србија и БЈР Македонија**

[...] Претставување на испитаникот низ активности: Идентификација со корисникот;

Идентификација со корисникот, инструкција за вежба: За почеток, ќе се претставиме на малку невообичаен начин. Ќе ве замолиме да земете неколку минути за себе и да се присетите на еден корисник/чка кој на вам ви останал во сеќавање. Размислите како накратко би ја претставиле оваа личност, која е, што работи, што сака/не сака итн.

Модераторот/ка ја продолжува дискусијата.

Опишете ни накратко која личност ја избравте.



## ТРЕНИНЗИ ЗА ЛОКАЛНИТЕ МРЕЖИ

Со членовите на локалните мрежи е направена проценка на потребите за обучување во областа на мониторингот и јавното застапување. На основа на проценката, земајќи ја в предвид поставената методологија, избрани се експерти/ки кои креираа програма за тренинг на тема за партиципативен мониторинг и јавно застапување во локалните заедници (активност 1.2).

### Клучни точки:

- Проценка на потреба за обуки
- Програми и материјали за спроведување на тренинг за мониторинг и јавно застапување
- Спроведување на 20 тренинзи
- Ориентациска сесија за учесници

Целта беше да се обучат членовите на локалните мрежи низ партиципативниот мониторинг да пронајдат успешни модели и недостатоци, да претстават два мониторинг извештаи и преку процес на јавно застапување во втората година од проектот да предложат решенија и мерки.

Програмата ја креираа, а потоа и ги водеа тренинзите, Вукосава Црњански и Младен Јовановиќ – јавно застапување и Тања Азањац Јањатовиќ и Данијела Радиќ – мониторинг во Србија.

Во БЈР Македонија, за двете теми тренинзите ги водеа Наташа Постољовска и Гордана Мицова Несторовска.

Интензивната серија од 20 дводневни тренинзи во десет локални заедници (активност 1.2) се одржа во текот на септември и декември 2017 година. Сите учесници добија сертификати а секоја локална мрежа изработи по два акциски плана за спроведување на мониторинг и јавно застапување.

Неколку коментари од евалуациите:

- Одлична обука. Јавното застапување отвора многу можности во било која област
- Одлични предавачи. Еден од најпријатните тренинзи на кои имам учествувало
- Многу достапни тренери, расположени за соработка и совршено пренесување на знаењето. Благодарам многу!

- Тренери со големо искуство и знаење. Се надевам дека ќе успееме се да спроведеме во пракса
- Одушевена сум од енергијата на предавачите
- Многу корисно. Благодарам за можноста
- Научив се за мониторинг од А до Ш
- Обучувачот е јасен, концизен и достапен. Благодарам.
- Одличен баланс на теорија и практични вежби, логичен след на различни области на тренингот. Даниела е пријатна, респонзивна и одмерена во комуникацијата.
- Целиот тренинг е феноменален, од тренери, симулации и материјалите кои ги добивме. Секоја чест!





Слика 7: Тренинзи за мониторинг и застапување

## СТУДИСКА ПОСЕТА



Слика 8: Координаторите/ките на локалните мрежи во просториите на фондацијата Конрад Аденауер во Берлин

Петдневната студиска посета во Германија (активност 1.4) е организирана со цел запознавање со германскиот систем на интеграцијата и со претставниците на тамошните институции и организации кои се ангажирани во процесот на заштита и интеграција на бегалците.

Делегацијата која ја сочинуваат координаторите/ките на локалните мрежи од Србија и БЈР Македонија како и претставниците на релевантните институции од двете земји ги посетија Есен, Дортмунд и Берлин.

По враќањето, координаторите/ките ги пренесоа своите импресии пред останатите членови на своите мрежи.

За време на посетата имавме можност да разговараме и со бегалци кои на патот до Германија транзитирале низ Србија и БЈР Македони-

ја. Тие повторно истакнаа дека биле задоволни од третманот во двете земји, но и можностите кои им се нудат во Германија: да го научат јазикот, да продолжат со школување и да се запознаат со локалните култури и луѓето.

## Од извештајот за студиската посета

### НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ:

1. *Флексибилност кон системот на заштита и поддршка е клучна за да се овозможи креирање на адекватни одговори за предизвиците на миграцијата;*
2. *Креирање политики засновано на прецизни податоци и анализи овозможува нивно осмислување и нудење на програми и сервиси кои одговараат на потребите на бегалците и мигрантите;*
3. *Медиумската презентација на околностите под кои мигрантите доаѓаат и живеат во голем дел влијае на сликата и однесувањето на јавноста и нивниот однос кон луѓето кои пристигнале. Оттука, соработката со медиумите на промоција на вредностите за интеграција и соработка е клучна за интеграцијата;*
4. *Децентрализацијата и процесите на заштита на бегалците, посебно жените и децата овозможува најефективни но и најефикасни решенија за интеграција;*
5. *Вклучување во образованиот систем и пазарот на труд се (само) предуслови за полна општествена интеграција;*
6. *Системите за заштита мораат да бидат осетливи на специфичните потреби на жените и децата;*
7. *Волонтеризмот и учеството на граѓаните и давање на директна поддршка се многу важни во подготовката на теренот за успешна интеграција и сензитивизација на граѓаните за потребите на бегалците во нивните заедници.*

#### Клучни точки:

- Креирање програма
- Изведена студиска посета

## СЛЕДЕЊЕ НА ЛОКАЛНИТЕ ПОЛИТИКИ И ПРАКСИ ЗА ЗАШТИТА НА БЕГАЛЦИТЕ

Првиот мониторинг извештај (активност 2.3) е изработен на почетокот на 2018 година, а вториот во средината на истата година.

Беше предвидено членовите на мрежите, кои се вработени во организации, институции, органи на локалната самоуправа да ги прибираат информациите пратејќи ја методологијата на проектот. Како мрежи тиа наоѓаа компетентни соговорници и со помош на професионалните контакти полесно ги закажуваа разговорите и фокус групите. Со помош на ангажираните експерти и експертки, избраниите координатори со целосна консултација на своите мрежи ги изработуваа мониторинг извештаите.

### Клучни точки:

- Нацрти и конечни верзии на првиот и вториот мониторинг извештај



Слика 9: Прв мониторинг извештај

## Разговори со доносителите на одлуки

Со цел мониторинг извештаите но и другите предлози за унапредување на политики изработени за време на проектот да не останат непознати за јавноста беа организирани тркалезни маси на кои беа поканети донесувачите на одлуки, претставниците на меѓународни организации како и претставниците на локалните мрежи (активност 2.4) каде што беа претставени проектните продукти.

Беа изработени два предлози за политики чив автор беше Милан Алексиќ.

### Клучни точки:

- Подготовка и организирање на три тркалезни маси
- Подготовка на два документа за политики



Слика 10: Тркалезни маси со доносителите на одлуки

### Од препораките за практични политики

## ПРЕПОРАКИ ВО ОБЛАСТА ЗА ЗАШТИТА НА ПОСЕБНО РАНЛИВИТЕ ГРУПИ

- Искористување на постоечките капацитети на системот на социјална заштита, како и нивно зголемување со цел пружање на адекватно сместување и заштита на раздвоените деца и деца без придружба.
- Воспоставување на специјализирани програми и капацитети за сместување на жени и девојки од бегалската популација кои имаат преживеано насилство, кои подразбираат услуги прилагодени на родот, културата, возраста но и задолжителна услуга, културна медијација која би овозможила пристап до сите услуги без потешкотии.

- *Усвојување на стандардни оперативни процедури и правење на формален механизам за упатување кој би обзгожил жртвите на трговија со луѓе и насилство да добијат навремена и сеопфатна поддршка. По усвојувањето на процедурите и формалните механизми неопходно е да се организира обука за сите актери на терен со цел адекватна и навремена имплементација.*
- *Овозможување на структурирана психолошка поддршка, со културните медијатори, која го зема в предвид родниот аспект и која би се одвивала вон центрите во соодветни услови*

## ЈАВНО ЗАСТАПУВАЊЕ

Во секоја од 10 општини од проектот на транспарентен и јавен повик се избра по една граѓанска организација за да спроведе акција за јавно застапување кои се дефинирани со локалните мрежи врз основа на наодите од мониторингот.

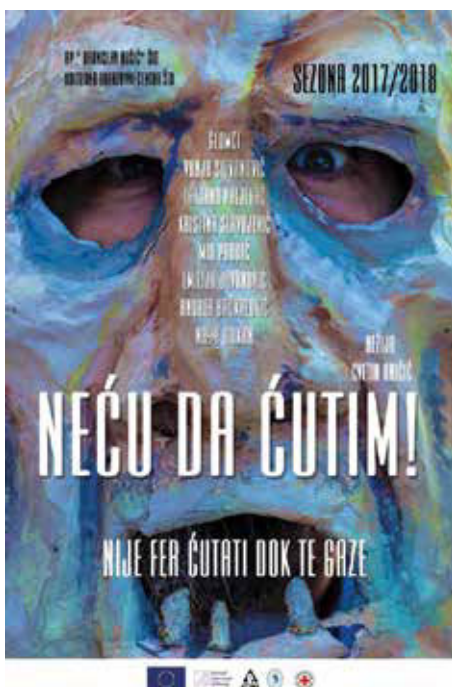
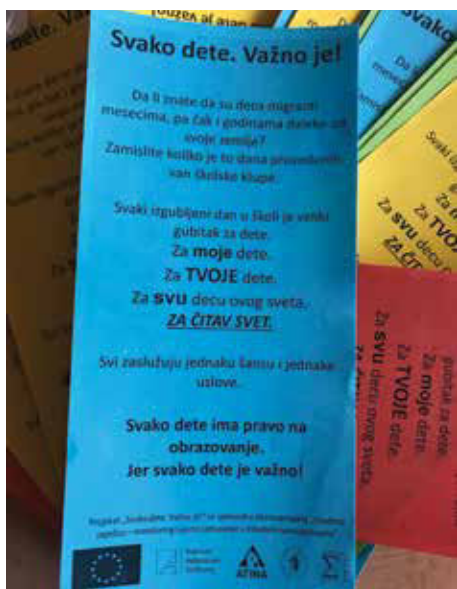
### Клучни точки:

- Јавен повик
- Евалуација на пристигнати апликации
- Извештај за спроведени активности

Замислено е кампањите за јавно застапување да ги опфатат сите претходно идентификувани наоди и резултати од локалните мрежи вклучени во проектот. Кампањите беа шанса локалните организации да застапуваат за промена во политиките, процедурите и праксите. Јавното застапување како концепт, треба да се базира на демократија и активно учество на сите членови на општеството.

Проектите подразбираа воспоставување на соработка со доносителите на одлуки на локално ниво со цел да се најдат адекватни решенија во процесот на заштита на бегалците во локалните заедници. Истите опфатија работилници со жени и деца бегалци преку кои добиваа конкретни одговори за нивните потреби кои потоа беа дефинирани како предлози до локалната самоуправа; потоа јавни трибини и разговори за давање на ефикасна поддршка на локално ниво; како и истражувања за можноста за интеграција во заедниците.

Соработката помеѓу организациите и мрежите дополнително беше зајакната и ќе продолжи и по завршувањето на проектот.



Слика 11: Потпишување на договорите со добитниците на грантовите во Белград

**Подолу се сите проекти кои беа спроведени:**

1. „Насилство во заедницата“, Црвен Крст, Шид
2. „Отворени хоризонти“, Женска иницијатива Јефимија, Сремска Митровица
3. „Подигнување на свеста кај локалните власти и младите во училиштата за мигрантите и барателите на азил за процесот на интеграција, како и културните разлики и причините за миграција“, Црвен Крст, Скопје
4. „Унапредување на положбата на бегалците и мигрантите во Белград низ активности кои се однесуваат за интеграција, намалување на социјалната дистанца и подигање на свесноста за тешкотиите и проблемите со кои се соочуваат овие лица“, ПИН, Белград
5. „Играме заедно“, ОРД, Прешево
6. „Со зајакнување до промена“, КОСМО, Суботица
7. „Запознај ме, почитувај ме“, ДРОМ, Куманово
8. „Исти, а различни“, ПЕЦ, Ниш
9. „Подобрување на положбата на бегалците и мигрантите во општините“, МЗМП, Гевгелија
10. „Секое дете, важно е!“, Сигма плус, Врање



Слика 12: Организации кои спроведуваа активности за јавно застапување

## КОМУНИКАЦИЈА СО ЈАВНОСТА

Неизоставен дел од унапредувањето на системот се резултатите и нивната комуникација со јавноста. Користејќи ги социјалните мрежи, но и традиционалните медиуми за време на целиот проект беше правена промоција, онлајн и офлајн (активност 3.4). Исто така беа организирани и две конференции за медиуми (активност 3.5).

Илустрациите користени во проектот, и овој водич (активност 3.1) се дело на студиото Добре брѐе и уметничката Марија Матиќ.

Највидливи реакција во јавноста предизвикаа документарните филмови „Почеток на подобри приказни“ и „Школата на Ози“ кои беа изработени во првата година од проектот (активност 3.3). Тие се емитувани на голем број телевизии и освоите и фестивалска награда. Филмовите ги изработи продукцијата Осмоугао и ЕАИ продукција. Достапни се на YouTube каналите на Атина и на проектот.



Слика 13: Кадри од филмот „Почеток на подобри приказни“ и „Школото на Ози“

### МЕЃУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЈА

Завршната активност на проектот беше дводневна меѓународна конференција (активност 3.2) одржана во Белград пред околу 150 домашни и странски гости, учесници и учеснички. Идејата беше проектот да се претстави преку продуктите, етапите на спроведување и учеството на ангажираните експерти и експертки. Освен тоа, конференцијата беше и своевидна платформа за размена на искуства и дефинирање на предстоечки напори за подобрување на положбата на загрозените групи.

## Организации кои го спроведоа проектот

### Фондација Конрад Аденауер (KAS)



KAS е политичка фондација која е блиска со Христијанско-демократската унија на Германија (CDU). Како со-основач на CDU и прв канцелар после Втората светска војна, Конрад Аденауер (1876–1967) ги

поврза христијанско-демократската, конзервативната и либералната теорија. Слобода, правда и солидарност се водечките принципи на работа на фондацијата. Со нивната меѓународна работа се залагаат луѓето во светот да живеат достоинствено и слободно. Целта на фондацијата е да одговори на растечките одговорности на Германија во светот.

### Здружение на граѓани за борба против трговијата со луѓе и сите облици на насилство над жените (АТИНА)



Здружението Атина е женска феминистичка организација, основана во 2003 година во Белград со намера да допринесе против борбата на трговија со луѓе и сите облици на родно засновано насилство, како и да ја унапреди заштитата и положбата на жртвите, да ја зајакне родовата рамноправност и да допринесе за пошироко општествена кохезија. Некои од активностите и програмите кои ги спроведува Атина се: водење привремени куќи за жртви од трговија со луѓе и експлоатација, реинтеграциски центар и тим за поддршка на терен, социјално претпријатие Bagel Bejgl, поддршка на жените и девојчињата мигрантки и бегалки и јакнење на капацитетите на организациите и институциите.

### Здружение на правници на Република Македонија (ЗПРМ)



Здружението на правници на Р.Македонија е основано на 6 март 1968 година. Здружението е организација на граѓани во која доброволно се здружуваат правниците од Република Македонија со цел да ги остваруваат, задоволуваат и заштитуваат своите стручни и други интереси и организирано да дејствуваат и помагаат во остварувањето на Република Македонија како правна држава во која владее правото и во која се почитуваат и остваруваат меѓународните стандарди во различните сфери на живеењето и работењето.

## Проектен тим

- Норберт Бекман-Диркес, КАС, директор на проектот
- Александра Галоња, КАС, проектен менаџер
- Јелена Хрњак, Атина, национална ко-менаџерка
- Иван Јованов, ЗПРМ национален ко-менаџер
- Даринка Ковачевиќ, КАС, сметководителка
- Мирко Рудиќ, Атина, проектен асистент
- Кристина Најдовска, ЗПРМ, проектна асистентка
- Милица Поњавиќ, Атина, проектен администратор
- Сабине Харихаусен, стручна поддршка од централата на КАС



## Организации и институции вклучени во проектот

Центар за јавно здравје Скопје

Центар за развој на локални услуги за социјална заштита Врање

Центар за социјална работа “Сава”  
Сремска Митровица

Центар за социјална работа Гевгелија

Центар за социјална работа Ниш

Центар за социјална работа Палилула

Центар за социјална работа Прешево

Центар за социјална работа Скопје

Центар за социјална работа Суботица

Центар за социјална работа Шид

Центар за социјална работа Валан-  
дово

Центар за социјална работа Врање

Црвен Крст Белград

Црвен Крст Гевгелија

Црвен Крст Куманово

Црвен Крст Ниш

Црвен Крст Прешево

Црвен Крст Скопје

Црвен Крст Сремска Митровица

Црвен Крст Шид

Црвен Крст Врање

Центар за управување со кризи  
Македонија

Дански совет за бегалци

ДФ СПС Човекољубље

Дом за деца “Колевка”

Здравствен дом Куманово

Здравствен дом Сремска Митровица

Здравствен дом Суботица

Здравствен дом Шид

Факултет за безбедност Скопје

Фондација Ана и Владе Дивац

Фондација Конрад Аденауер

Фондација СОС Детски села Србија

Гимназија “Сава Шумановиќ” Шид

Градска управа Сремска Митровица

Градска управа Суботица

Градски центар за социјална работа  
Белград

Совет на град Врање

Институт за човекови права Скопје

Комесаријат за бегалци и миграции  
на Р.Србија

Лекари без граници

Лекари на светот - МДМ

Меѓународна организација за мигран-  
ти - ИОМ

Министерство за труд и социјална  
политика на Р.Македонија

Национална служба за вработување  
Р.Србија

Национален совет за родова рамно-  
правност Скопје

НВО Адра Србија

НВО Атина

НВО Балкански центар за миграции

НВО Белградски центар за човекови  
права

НВО Борка

НВО Инвентива

НВО Центар за интеграција на млади  
 НВО Центар за кризна политика и  
 реагирање  
 НВО Центар за културна деконтами-  
 нација  
 НВО Центар за образовни политики  
 НВО Космо  
 НВО ДРОМ  
 НВО Група за деца и млади Индиго  
 НВО Хуманитарен центар за толеран-  
 ција и интеграција  
 НВО Инфо парк  
 НВО Jesuit Refugee Service  
 НВО Кхам  
 НВО Кризен центар Надеж  
 НВО Легис  
 НВО Нексус  
 НВО Новосадски кризен центар  
 НВО ОРД Бујановац  
 НВО ПИН  
 НВО Превентивен едукативен центар  
 Ниш  
 НВО Сигма плус  
 НВО Солидарност  
 НВО Спектар  
 НВО Здружение на правници на РМ  
 НВО Македонско здружение на млади  
 правници  
 НВО Урбано општество  
 НВО Женска иницијатива Јефимија  
 НВО Женска организација Куманов-  
 ска  
 НВО Женска организација Радика

НВО Регионален центар за одржлив  
 развој  
 Општина Гевгелија  
 Општина Куманово  
 Општина Охрид  
 Основно училиште "Бранко Пешиќ"  
 Белград  
 Основно училиште "Крал Петар I"  
 Суботица  
 Основно училиште "Матко Вуковиќ"  
 Суботица  
 Основно училиште "Радоје Домано-  
 виќ" Врање  
 Основно училиште "Соња Маринко-  
 виќ" Врање  
 Основно училиште "Вук Караџиќ"  
 Суботица  
 Полициска управа Ниш  
 Полициска управа Врање  
 Служба за бегалци Сремска Митро-  
 вица  
 Служба за бегалци Врање  
 Совет за миграции Врање  
 Совет на општина Прешево  
 Студентите го помагаат животот - SHL  
 UN Women  
 UNHCR  
 UNICEF  
 Вишо јавно обвинителство Сремска  
 Митровица  
 Вишо јавно обвинителство Врање  
 Здравствен центар Куманово  
 Здравствен центар Врање



Welcome to Serbia

# HOW WE BUILT TOGETHER?



A Guide to the implementation of programs for improving the position of refugees, migrant men and women through monitoring and advocacy in local communities

Belgrade, 2018

**Publisher**

Citizens' Association for Combating Trafficking in Human Beings and All Forms of Violence against Women – ATINA

Belgrade, Ćustendilska 28

[www.atina.org.rs](http://www.atina.org.rs)

[office@atina.org.rs](mailto:office@atina.org.rs)

+381 11 32 200 30

**Editor**

Milan Aleksić

**Author**

Mirko Rudić

**Design**

Kaligram

**Illustrations**

Marija Matić

**Print**

Standard 2

**Print-run**

300

**ISBN**

Belgrade, 2018

All rights reserved. The contents of this publication may be freely used or copied for non-commercial purposes, with mandatory indication of source. This publication was produced with the help of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the author and can in no way be taken to reflect the views of the European Union. This project is funded by the European Union.



This project is financed by the European Union

## CONTENTS

|                                                                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Instead of Introduction: It is Time for Integration. ....                                                       | 77  |
| How We Saw the Solution? .....                                                                                  | 78  |
| How We Built Together? .....                                                                                    | 80  |
| Activity Implementation Plan .....                                                                              | 82  |
| Setting the Foundation: Gathering Information and Building Partnerships .....                                   | 84  |
| Study on Refugee Status .....                                                                                   | 84  |
| From the Study on Refugee Status .....                                                                          | 84  |
| Introduction .....                                                                                              | 84  |
| Conclusion .....                                                                                                | 85  |
| Experiences of Atina .....                                                                                      | 87  |
| Establishment of Local Networks and Continuous Cooperation .....                                                | 87  |
| Impressions of the Coordinators of Local Networks .....                                                         | 88  |
| Meeting at Silver Lake .....                                                                                    | 90  |
| Setting the Foundation: What and How We Monitor and Advocate .....                                              | 91  |
| Development of a Methodology for Monitoring Local Policies and Practices<br>in the Protection of Migrants ..... | 91  |
| Training for Local Networks .....                                                                               | 93  |
| Study Visit .....                                                                                               | 96  |
| From the Study Visit Report .....                                                                               | 97  |
| Monitoring Local Policies and Practices in the Protection of Refugees .....                                     | 98  |
| Talks with Decision-Makers .....                                                                                | 99  |
| RECOMMENDATIONS IN THE FIELD OF PROTECTION OF ESPECIALLY SENSITIVE GROUPS .....                                 | 99  |
| Advocacy .....                                                                                                  | 100 |
| Communication with the Public .....                                                                             | 103 |
| About the Organizations that Implemented the Project .....                                                      | 104 |
| Macedonian Lawyers Association (MLA) .....                                                                      | 104 |
| Project Team .....                                                                                              | 105 |
| Organizations and Institutions involved in the Project .....                                                    | 106 |





растието  
заједно

## INSTEAD OF INTRODUCTION: IT IS TIME FOR INTEGRATION

After the spring of 2016, by closing the state border on the refugee route, the most dramatic period of the refugee crisis ended, and we were faced with new and more complicated challenges. Emergency humanitarian reactions of providing care and basic needs to hundreds of thousands of people were no longer a priority. It was time for their acquaintance with those who already lived in places where they have ended their refugee journey. Now, it is time to learn the language, domestic cultural practices and social rules; it is time to fight for the human rights of those we have called refugees and asylum seekers. It is time for integration.

However, the local circumstances of the transitional countries from the Balkan refugee route do not go hand in hand with this agenda: the economies are poor, unemployment is high, the outflow of educated people from the country is unstoppable, the political elites are corrupt and tend to flirt with xenophobic ideas; the majority population is stuck between small salaries, patriarchal and stereotypical views of others and what is different, centralized, yet ineffective institutions and non-free media.

In this sense, work on the integration of refugees wherever they come from, in countries such as FYR Macedonia and Serbia, does not seem like a simple job. However, this is a necessary task for all those who do not surrender, who look for the horizon above the fence, who remember their own and feel the pain of others, who dream of life in a society made of people who are equal, diverse and who show solidarity.

This Guide shows one of the possible ways to fight for a better society.



## HOW WE SAW THE SOLUTION?

In order to improve the status of refugees in Serbia and Macedonia, in 2017, the Konrad Adenauer Foundation has, in partnership with the Citizens' Association for Combating Trafficking in Human Beings and All Forms of Violence against Women - ATINA and the Macedonian Lawyers Association (MLA), with the support of the European Union, started work on the project *Building Together - Community Monitoring and Advocacy*. The specific objective of this two-year project is to develop a monitoring and advocacy mechanism with the aim of continuously improving and implementing policies for the protection and care of refugees, and especially women and children, as the most vulnerable groups in the refugee population. The focus of the project is on policies and mechanisms in the very local communities where there are mostly refugees and migrants - in Subotica, Sremska Mitrovica, Šid, Belgrade, Niš, Vranje and Preševo (in Serbia) and Skopje, Kumanovo and Gevgelija (in FYR Macedonia).

In other words, it was foreseen that we should work with the representatives of bodies and authorities on the national and local level: centres for social work, health centres, police, representatives of the judicial and education system, local self-governments, competent ministries, Commissariat for Refugees and Migration of the Republic Serbia, the National Employment Service, the Red Cross, international and national civil society organizations and foundations - professionals working in the refugee protection system - on collecting information and monitoring the policies and mechanisms of protection more actively, and with the findings from the monitoring we advocate changes in the practices that need to be improved in

"Integration is not a matter of meeting basic needs, such as housing. Moreover, we are not only discussing integration in a particular country in which people have decided to stay, but it is something of relevance to the wider, European level, as well as the Balkans as part of Europe. If people stay for a certain amount of time, we need to find a way to help them organize their lives in new circumstances. Integration is a matter of creating connections in local communities and providing equal opportunities for everyone to find a place for themselves. The 'Building Together' project primarily aims to bring people closer to each other, regardless of whether it is for a period of weeks, months or longer."

**Norbert Bekman-Dirkes**, *Director of KAS for Serbia and Montenegro*

order to develop a better framework for the protection of refugees in Serbia and FYR Macedonia.

The project consists of 14 interlinked activities that originate from one another and are grouped in the following manner:

1. Development of the study - as-is analysis and partnership building
2. Preparation of instruments for monitoring and strengthening of the capacities of monitoring and advocacy networks
3. Monitoring local policies and practices in the protection of refugees
4. Advocacy
5. Communication with citizens on the regional and international level

Below we will present all project activities with achieved results and products, as well as the implementation plan itself, with the intention to present one of the possible frameworks for all subsequent similar initiatives.



## HOW WE BUILT TOGETHER?

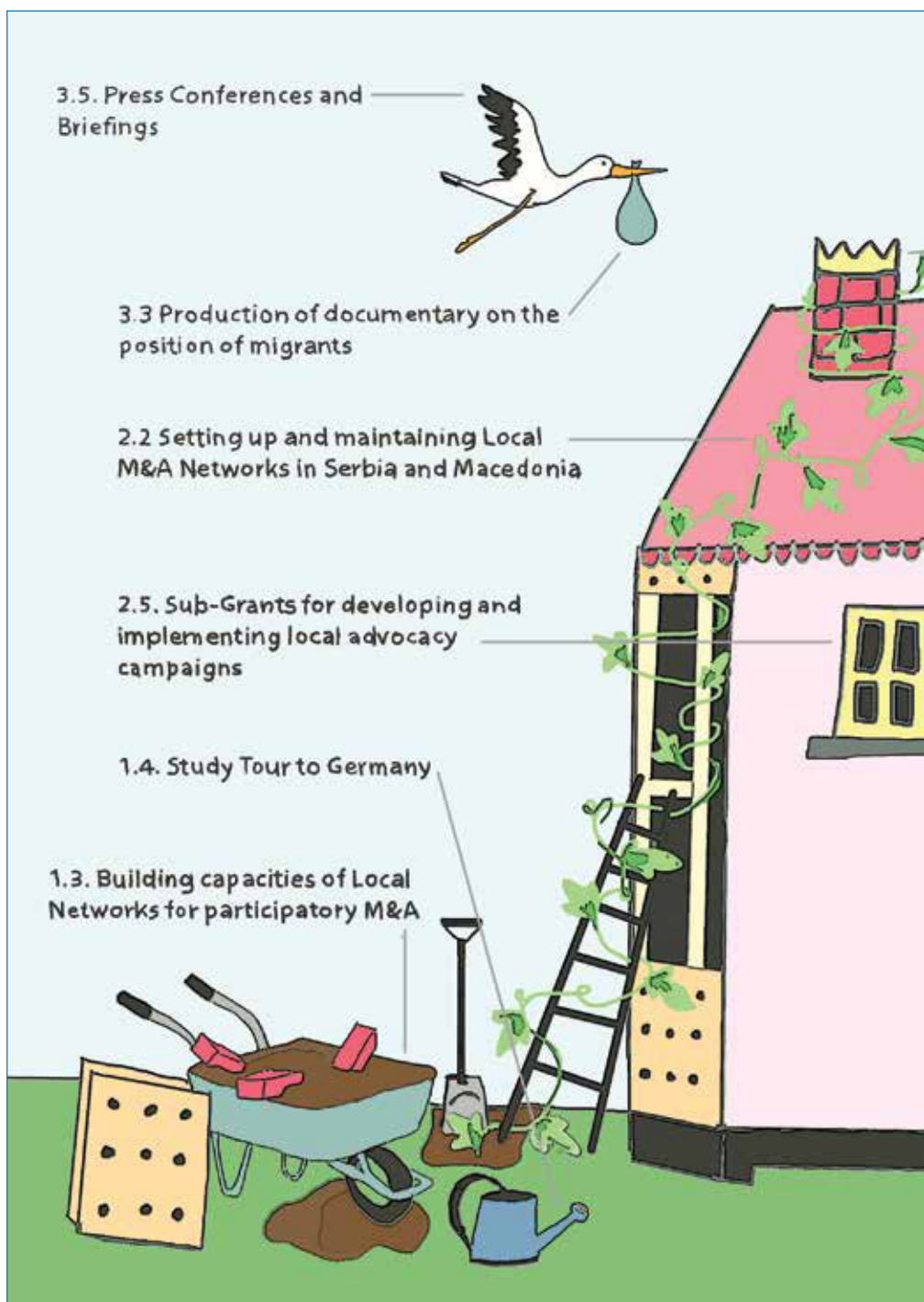


Figure 1: Project logic display



## ACTIVITY IMPLEMENTATION PLAN

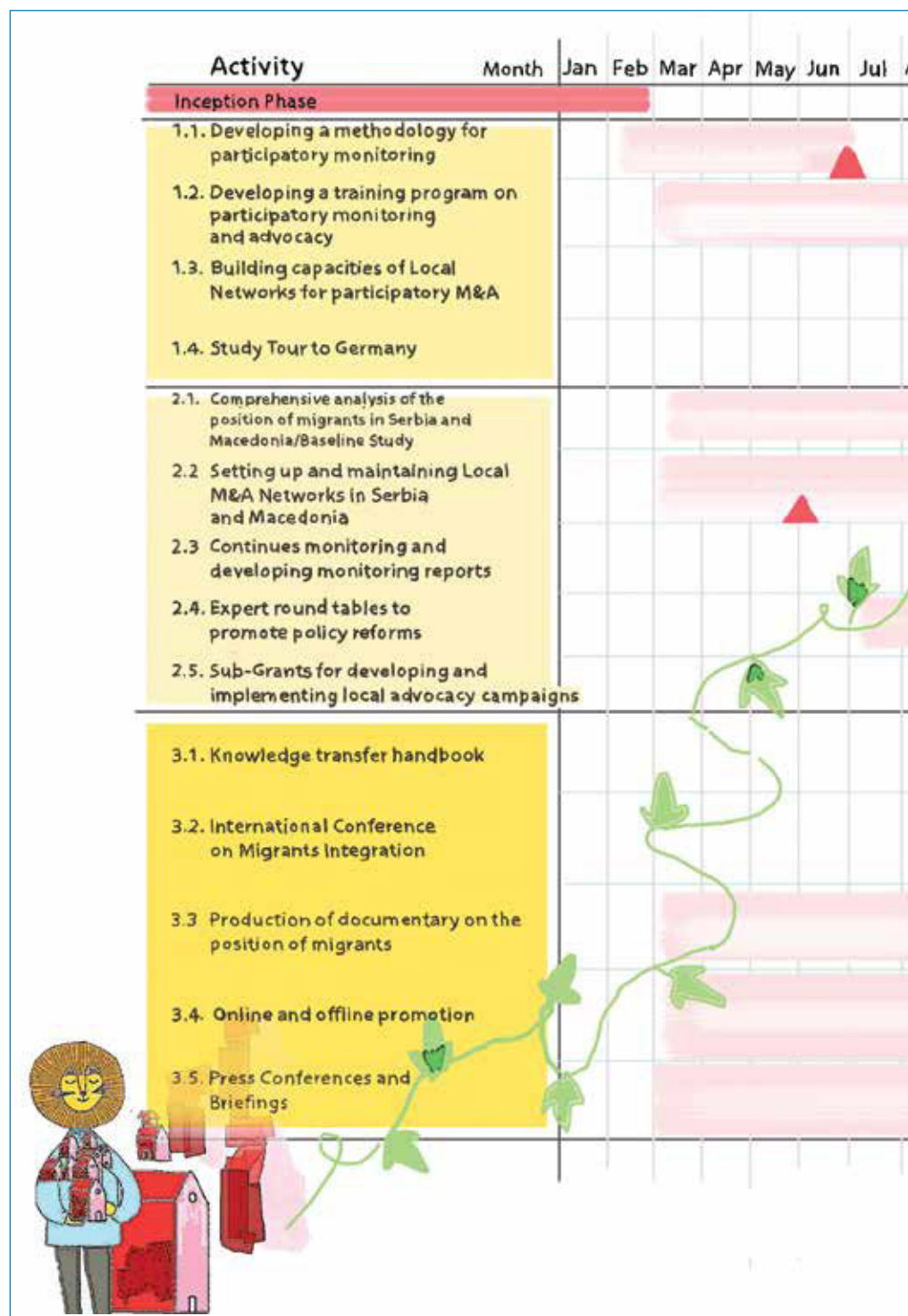
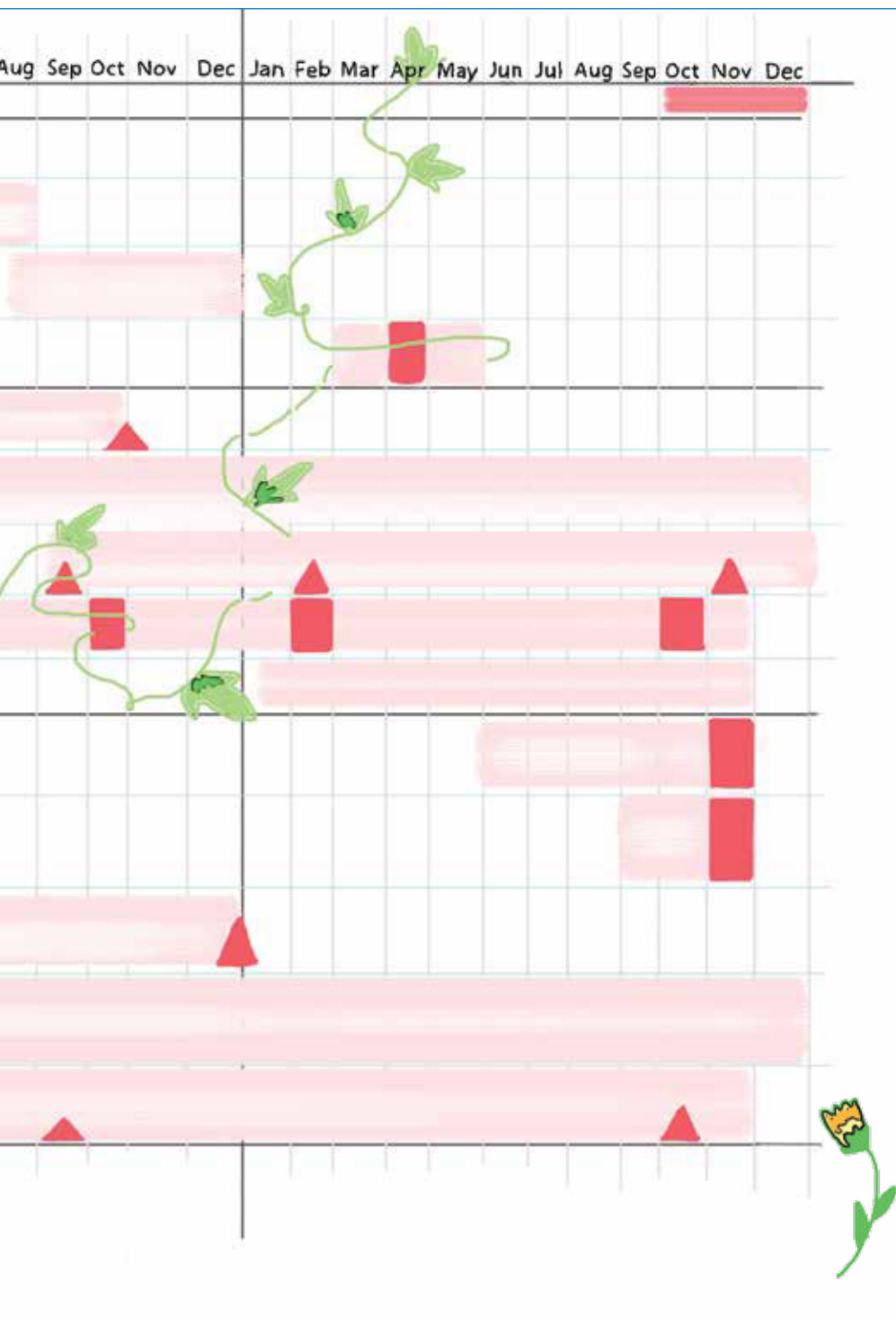


Figure 2: Gantt chart



## SETTING THE FOUNDATION: GATHERING INFORMATION AND BUILDING PARTNERSHIPS

### Study on Refugee Status

At the beginning of the implementation of the project *Building Together*, it was necessary to make a comprehensive analysis of the status of refugees, migrant men and women in Serbia and FYR Macedonia (activity 2.1 in the project implementation plan). The aim was to determine what the as-is state was and to answer questions about how the policies and programs for the protection of refugees function.

#### Key points:

- Development of the methodology
- Analysis of secondary sources (desk research)
- Conducting 10 focus-group interviews with professionals and in-depth interviews with refugees
- Formulating recommendations
- Printing and distribution

The experts engaged in this activity were Dr Bistra Netkova, Aurelija Gan and Martina Smilevska.

## FROM THE STUDY ON REFUGEE STATUS

### Introduction

*[...]This study explores the response of the FYR Macedonia and Serbia to the migrant/refugee crisis of 2015-2016, starting with international human rights standards translated into treatment and services offered to migrants/refugees. In this regard, the study also takes into account the status of vulnerable groups of migrants/refugees, such as women and children, due to special needs for their protection. Finally, the study explores the perspectives of the integration of refugees after asylum applications have been approved, as one of the responses to stopping the displacement cycle and giving people the opportunity to create a new life.*

*Consequently, the study sees the concept of integration as a dynamic and two-way process that requires the efforts of both refugees/migrants and the communities in which they live. Therefore, the study analyses integration perspectives through the assessment of individuals' readiness to stay and*

*adapt to the target society, without losing their cultural identity and the readiness of central and local institutions to provide access and enable this integration. [...]*

## Conclusion

*[...]Regarding countries' responses towards migrants and refugees in transit and reception centres, they are generally considered appropriate. Efforts have been made to provide migrants and refugees with the necessary services. Health services, especially primary ones, were highly evaluated by migrants and refugees in both countries, while there were serious problems in Serbia that were identified in connection with secondary and tertiary health care of persons accommodated in the centres. The main problem areas identified are: poor living conditions in the centres, insensitivity of staff working there for the needs of refugees and migrants. Provision of psychosocial support to refugees and migrants was considered very useful by respondents in both countries, and access to various courses, including language courses, was commended.*

*Both countries have made an effort to meet the special needs of women and children in the centres by providing designated areas for women, special health care and the like. In spite of the identification of these good gender-sensitive practices, shortcomings have also been identified, leaving room for improvement with regard to response planning, services, protection capabilities and information in accordance with certain vulnerabilities. In particular, registration systems inadequately identify and refer to risk groups and have poor connections with protection responses; qualitative data on women and girls as well as other vulnerable*



Figure 3: The front page of the Study on the Status of Refugees in Serbia and FYR Macedonia

*groups are limited and it is unclear whether and how the existing classified data are used in both countries. (...) Moreover, active and daily coordination among the relevant government institutions, in particular with regard to transversal issues such as response to GBV, smuggling and trafficking in human beings, has been identified as poor in both countries.*

*Concerning the integration of persons with a recognized status, generally speaking, Serbia and FYR Macedonia did not establish an organized system of support and inclusion of refugees in their societies. Therefore, FYR Macedonia has accelerated this process by improving legislation and policies in order to adequately respond to the forthcoming integration challenges, but did not adequately address the involvement of local self-government. Although good practices have been identified in both countries, such as the inclusion of local self-government efforts, the application of laws and policies in the Republic of Serbia is still under question. This also applies to vulnerable categories such as women and children, as no specific legislative incentives are foreseen for their integration into the appropriate society. Perhaps the perception of reality in both countries is one of the reasons why many people from the refugee and migrant populations do not see R. Serbia and FYR Macedonia as refuge countries, but only as transit countries.*

*Early integration of refugees and migrants is inadequate in both countries, experience shows that time spent waiting for a final decision on the status of a person, is lost time if it is not filled with activities that will enable the subsequent integration process. Inclusion of language courses for the learning of Macedonian or Serbian language in a systematic way, courses for cultural orientation and integration into the local community, psychological support, as well as training for qualification and further qualification as part of the introductory programs, form the body of a package of measures consisting of early integration. These measures are only partially available in the reception centres and the municipalities in which these people live. [...]*

***“How to ensure successful and sustainable integration of refugees and migrants“, Atina, Belgrade, 2018.***



## ESTABLISHMENT OF LOCAL NETWORKS AND CONTINUOUS COOPERATION

In parallel with the development of the study, a local network for monitoring and public advocacy (activity 2.2 in the project implementation plan) was created (or reactivated) in ten cities and municipalities in Serbia and FYR Macedonia: Subotica, Šid, Sremska Mitrovica, Belgrade, Niš, Vranje, Preševo, Kumanovo, Skopje and Gevgelija.

### Key points:

- Selection of network members
- Memoranda of understanding with networks
- Selection of local network coordinators

This activity involved the organization of regular network meetings, but also meetings between networks that provided space for the establishment of a mechanism for continuous work to improve the framework for action in local communities, as well as exchange and learning on examples of good practice and challenges. Representatives of all relevant organizations, state and local institutions, bodies and authorities involved in the integration of refugees in Serbia and FYR Macedonia: professionals in the police, centres for social work, local self-governments, health and education systems, as well as representatives of local NGOs, and others.

### Experiences of Atina

Since its founding, the Association "Atina" has been working to strengthen the capacity of institutions and civil society organizations in local communities. In 2014, together with local participants, Atina formed local networks of professionals to protect victims of trafficking in seven local self-governments in Serbia. This approach to dealing with social problems was also applied during the refugee crisis through the project "Building Together".

Coordinators of local networks were:

1. Ilija Đukanović, City Council of the City of Subotica
2. Dragana Kurbalija, Centre for Social Work Šid
3. Branislav Vukmir, Centre for Social Work "Sava" Sremska Mitrovica
4. Milica Duka, Red Cross Belgrade
5. Sanja Ilić, Centre for Social Work Niš
6. Beba Kanački, Health Centre Vranje

7. Liridon Latifi, Centre for Social Work Preševo
8. Ahmet Jašarevski, NGO Drom Kumanovo
9. Marjan Gurovski, Faculty of Security in Skopje  
Vladimir Ristevski, NGO MYLA Skopje
10. Boško Sofijanov, NGO MYLA
11. Angel Stamenkovski, Ministry of labor and social policy of Macedonia

## IMPRESSIONS OF THE COORDINATORS OF LOCAL NETWORKS

“Perhaps the most important result of this project is the approximation of the topic of migration to local communities through the advocacy process. I have very positive experiences from the trainings, workshops and conferences we attended.” - Ilija Đukanović, Subotica

“We did not communicate two years ago, we did not know who was who or who was doing what. Today we have a network that functions, exchanges information, regularly communicates with decision makers and helps. I can say that we have built a lot of things together.” - Ahmet Jašarevski, Kumanovo

“The project ‘Building Together’ enabled the Local Network in Vranje to be further educated, expanded and strengthened. A stronger link has been established with other local networks of cities and municipalities participating in the project. I believe it will be very important to us when we look for solutions to some future problems.” - Beba Kanački, Vranje

“As a beginner in social care, this project has helped me a lot in understanding all aspects of the system. I am very grateful for being part of this project.” - Liridon Latifi, Preševo

“Significance of the ‘Building Together’ project is that it teaches system operators to observe and control the system, suggest changes and improvements. In addition, topics such as monitoring and advocacy can be used in different areas of work.” - Branislav Vukmir, Sremska Mitrovica



Figure 4: Regional coordinator meeting in Skopje





### Meeting at Silver Lake

In front of more than a hundred members of all ten local networks, the objectives, missions and results of the project "Building Together" were presented at Silver Lake. Among other things, documentary films on the topic of integration of refugees in Serbia and FYR of Macedonia have been shown.



Figure 5: Meetings of local networks for monitoring and advocacy



Figure 6: Meeting of members of local networks at Silver Lake

## SETTING THE FOUNDATION: WHAT AND HOW WE MONITOR AND ADVOCATE

### Development of a Methodology for Monitoring Local Policies and Practices in the Protection of Migrants

Based on the findings of the study on refugee status in Serbia and FYR Macedonia, a participatory monitoring methodology (project activity 1.1) was developed, which is one of the main tools of local networks until the end of the project. In detail and precisely, the methodology guides future advocates (members of Local Networks) through the processes of data collection and analysis: analysis of secondary data, focus-group and in-depth interviews, statistical data collection...

The monitoring methodology package contains:

- Monitoring matrix
- A guide to implementing the methodology - collecting data for the matrix
- A guide to conducting focus-group interviews with service providers with related questionnaires
- A guide to conducting in-depth interviews with associated tools with migrants with related questionnaires (translated into Arabic and Farsi)

The participatory monitoring methodology was developed by Tanja Azanjac Janjatović.

## From Participatory Monitoring Methodology

*[...] The aim of monitoring is to ensure efficient collection of data through regular monitoring activities, which will enable a more accurate view of the current situation and, in line with findings, propose interventions aimed at improving the services/programs and activities of protecting the rights of migrants. Monitoring reports should ensure that the fields/topics and interventions are identified, which enable further development of services and capacities of the various participants who provide them, in order to achieve maximum effect both in the protection of rights and in the integration of these groups. [...]*

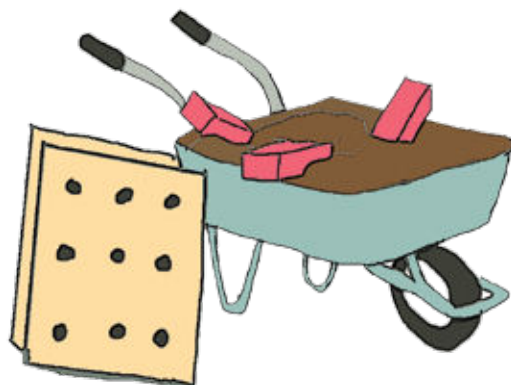
## From the Guide to Implementation of Methodology of Participatory Monitoring in Local Communities in Serbia and FYR Macedonia

*[...]Presentation of respondents through activities: Identification with the user;*

*Identification with the user, exercise instructions: For starters, we will introduce ourselves in a slightly unusual way. I will ask you to take a few minutes for yourself and remember one user (migrant man/woman) who has for some reason remained in your memory. Think about how to briefly present this person to us, what he/she does, what he/she likes/dislikes, etc.*

*The moderator continues to open the discussion.*

*Please give us a brief description of the person you chose? What does he/she do, what she likes/dislikes? Which country is he/she coming from? Is he/she a migrant or not? Do you think he/she is happy/unhappy? What scares him/her, and what makes him/her when he/she thinks about the future? Why did you choose that person? [...]*



## TRAINING FOR LOCAL NETWORKS

Assessment of training needs in the field of monitoring and advocacy was done with members of local networks. Based on the assessment, and taking into account the methodology set, the selected experts created training programs on the topic of participatory monitoring and advocacy in local communities (activity 1.2).

The aim is to train members of local networks to find successful models and shortcomings in the system in which they work through the participatory monitoring process, present them in two monitoring reports, and through the advocacy process in the second year of the project, try to correct some of the shortcomings.

Programs were created, and later trainings were conducted by Vukosava Crnjanski and Mladen Jovanović - advocacy, and Tanja Azanjac Janjatić and Danijela Radić - monitoring. Regarding trainings in FYR Macedonia, trainings were conducted by Natasa Postolevska and Gordana Micova Nestorovska.

An intensive series of 20 two-day trainings in ten local communities (activity 1.3) was held during November and December 2017. All students received certificates, and each local network developed two action plans for conducting monitoring and advocacy actions.

Here are some comments from evaluations:

- Great training. Advocacy opens up such opportunities in any area we deal with.
- Excellent lecturers. One of the most pleasant trainings I've attended.
- Very approachable trainers willing to cooperate and perfect knowledge transfer. Thanks a lot!
- Trainers are full of knowledge and experience. I hope that we will succeed in implementing this in practice.
- I am delighted with the energy of the lecturers.
- Extremely useful! Thank you very much for the opportunity to hear this.

### Key points:

- Assessment of training needs
- Programs and materials for conducting training for monitoring and advocacy
- Conducting 20 trainings
- Orientation session for participants

- I've learned about monitoring everything from A to Z.
- The trainer is clear, concise, approachable, and warm! Thank you.
- Excellent balance of theory and practical exercises, a logical track of different areas of training. Danijela is pleasant, responsive, and well-balanced in communication.
- The entire training is phenomenal: from trainers, through simulations to the materials we got. Keep up the good work!





Figure 7: Monitoring and advocacy trainings



## Study Visit



Figure 8: Coordinators of local networks in the office of the Konrad Adenauer Foundation in Berlin

A five-day study visit to Germany (activity 1.4) was organized with the aim of familiarizing with the German system of integration and representatives of local institutions and organizations involved in the processes of refugee protection and integration.

Delegation consisting of coordinators of local networks from Serbia and FYR Macedonia, as well as representatives of relevant institutions from both countries, visited Essen, Dortmund and Berlin.

Upon their return, the coordinators shared their insights with other members of their networks.

During the study visit, we had the opportunity to meet refugees who stayed in Serbia on their way to Germany. We recognized each other and were happy to see each other. They pointed out that they were satisfied with the treatment in Serbia, but also with the opportunities that were

presented to them in Germany: to learn the language, to continue their education, to get acquainted with local cultures and people.

## From the Study Visit Report

### LESSONS LEARNED:

1. *The flexibility of the protection and support system is crucial to enable the creation of adequate responses to the challenges of migration;*
2. *Creation of policies based on precise data and analysis enables the design and implementation of programs and services that respond to the needs of refugees and migrants;*
3. *Media presentation of the circumstances under which refugees come and live significantly affects the image and behaviour of the public and the attitude towards people who have come. Hence, cooperation with the media on the promotion of the values of integration and cooperation is crucial for the success of integration;*
4. *Decentralization in the processes of protection of refugees, especially women and children, enables creation of the most effective and most efficient solutions in integration;*
5. *Inclusion in the education system and the labour market are (only) preconditions for full social integration;*
6. *Protection systems must be sensitive to the specific needs of women and children;*
7. *Volunteering and citizen participation in providing direct support are very important in preparing the ground for successful integration and sensitization of citizens for the needs of refugees in their communities.*

#### Key points:

- Creating the program
- Conducting the study visit

## Monitoring Local Policies and Practices in the Protection of Refugees

The first monitoring report (activity 2.3) was created at the beginning of 2018 and the second mid-year.

It was envisaged that network members, otherwise employees in organizations, institutions, and local self-government bodies do research work, following the methodology of the project. As a network they encountered competent counterparts, and with professional connections it was easier to schedule conversations and focus groups. With the help of engaged experts, the selected coordinators, with continuous consultations with their networks, created and delivered reports.

### Key points:

- Drafts and final versions of the first and second monitoring reports



Figure 9: First monitoring reports

## Talks with Decision-Makers

In order for monitoring reports, but also other proposals for improving the policies and actions developed on the project “Building Together” not to remain unknown to the public and the competent authorities, roundtables were organized to which decision makers and representatives of international organizations were invited, as well as representatives of local networks (activity 2.4), where project products have been presented.

Two proposals of practical policies were drafted by Milan Aleksić. The facilitator of the roundtables was Miša Stoiljković.

### Key points:

- Preparation and organization of three roundtables
- Preparation of two policies



Figure 10: Roundtable with decision-makers

## From Recommendations of Practical Policies

### RECOMMENDATIONS IN THE FIELD OF PROTECTION OF ESPECIALLY SENSITIVE GROUPS

- *Take advantage of the existing capacities of the social care system, and increase them in order to provide adequate accommodation and protection for separated children and unaccompanied children, such as halfway house, foster care ...*
- *Establish specialized programs and accommodation capacities for women and girls from migrant and refugee population who survived violence, which include services that are adapted to gender, culture, age, including compulsory cultural mediation service that would allow access to all services without difficulty.*

- *Adopt standard operating procedures and make a formal referral mechanism that would enable victims of trafficking and violence to receive timely and comprehensive support. After the adoption of procedures and a formal referral mechanism it is necessary to organize training for all participants on the field with the aim of adequate and timely implementation;*
- *Provide structured psychological support, with cultural mediators, respecting the gender aspect and taking place outside of the centres in adequate conditions.*

## ADVOCACY

From each of the ten project communities, through a transparent and public process, one civil society organization was selected to carry out advocacy actions defined by local networks based on monitoring findings.

It has been envisaged that advocacy campaigns include all the previous findings and results of local network works on the project “Building Together”. Campaigns are an opportunity for local civil society organizations to advocate changes to local policies, procedures and practices. Advocacy, as a concept, should be based on democracy and active participation of all members of society.

### Key points:

- Public invitation rules
- Evaluation of the projects received
- Reports on conducted activities

The projects involved establishing cooperation with decision-makers at the local level in order to produce adequate solutions in the process of protection of refugees in specific local communities in cooperation with all local participants. They included a range of activities - from workshops with children and women from refugee population, where concrete answers were received about their needs, which were then formulated in proposals for local governments; through public debates and discussions on the possibilities of providing more effective support at the local level; to the development of comprehensive research on the opportunities for community integration.

Cooperation between organizations, as well as networks, has been further strengthened through these activities and will continue after the completion of the project “Building Together”.

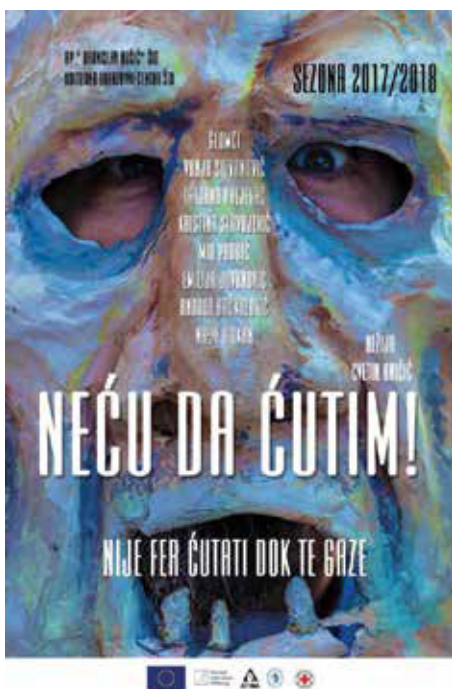
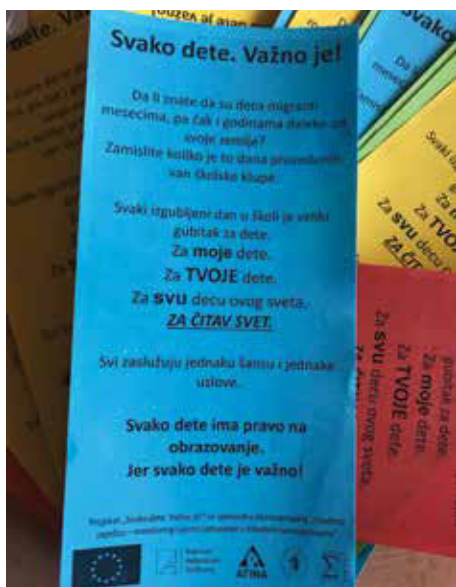


Figure 11: Some of the activities of advocacy projects

## Here are the names of implemented projects:

1. "Domestic Violence ", Red Cross Šid
2. "Open Horizons ",Women's Initiative Jefimija, Sremska Mitrovica
3. "Raising Awareness of Local Authorities, Societies and Youth in Schools about Migrants, Asylum Seekers, the Integration Process, as well as Cultural Differences and Causes of Migration", Red Cross Skopje
4. "Improving the Position of Refugees and Migrants in Belgrade through Activities related to Integration, Reduction of Social Distance and Raising Awareness of the Difficulties and Problems faced by These People ", PIN, Belgrade
5. "Let's Play Together ", ORD, Preševo
6. "Change through Empowerment ", COSMO, Subotica
7. "Get to Know Me, Respect Me", DROM, Kumanovo
8. "Same, yet Different", PEC, Niš
9. "Correcting the Refugee and Migrant Status in Targeted Municipalities ", MYLA, Gevgelija
10. "Every Child. It's Important!", Sigma plus, Vranje



Figure 12: Organizations that carried out advocacy activities

## Communication with the Public

An inevitable part of improving the system is presenting results and communicating with the public. Using social networks, as well as traditional media, during the entire project, promotion was made, *online*, as well as *offline* (activity 3.4). Two media conferences were also organized (activity 3.5).

Illustrations used on the project “Building Together”, and also in this Guide (activity 3.1), are the work of the studies of Dobre brlje and the artist Marija Matić.

The most visible reaction to the public was caused by the documentary films “The Beginning of some Better Stories” and “Ozi’s School of Documentary Filmmaking” made in the first year of the project (activity 3.3). They were broadcast on a large number of television stations, and they also won some festival awards. The films were produced by Osmougao and EAI productions. They are available on the Atina’s YouTube channel.



Figure 13: Frames from the films “The Beginning of some Better Stories” and “Ozi’s School of Documentary Filmmaking”

### INTERNATIONAL CONFERENCE

The final activity on the project was a two-day international conference (activity 3.2) held in Belgrade in front of about 150 domestic and foreign guests and participants. The idea was to present the project through products, stages of implementation and the participation of engaged experts. In addition, the conference was also a platform for sharing experiences and defining the upcoming efforts in order to improve the position of vulnerable groups.

## About the Organizations that Implemented the Project

### Konrad Adenauer Foundation (KAS)



KAS is a political foundation that is close to the Christian Democratic Union of Germany (CDU). As co-founder of the CDU and the first post-war German chancellor, Konrad Adenauer (1876-1967) linked the Christian-democratic, conservative and liberal theory. Freedom, justice and solidarity are the leading principles of the Konrad Adenauer Foundation. With our international work, we are committed to ensuring that people around the world live dignifiedly and freely. Our contribution is worthwhile and our aim is that Germany responds to the challenge of its growing responsibility in the world.

### Citizens' Association for Combating Trafficking in Human Beings and All Forms of Violence against Women (ATINA)



The Association Atina is a women's feminist organization founded in 2003 in Belgrade with the intent to accelerate the fight against trafficking in human beings and all forms of gender-based violence, improve the protection and position of victims, strengthen gender equality and contribute to wider social cohesion. Some of the activities and programs implemented by Atina include: running the Temporary Housing for Victims of Human Trafficking and Exploitation, the Reintegration Centre and the Field Support Team, the social enterprise Bagel Bejgl, supporting women and girl migrants and refugees, strengthening the capacity of organizations and institutions.

### Macedonian Lawyers Association (MLA)



The Macedonian Lawyers Association was founded on March 6, 1968. The association is a citizens' organization that voluntarily brings together FYR Macedonia lawyers with the goal of achieving, satisfying and protecting their professional and other interests as well as organizing and assisting in the realization of FYR Macedonia as a lawful state with established rule of law, where international standards are respected in different spheres of life and work.

## Project Team

- Norbert Bekman-Dirkes, KAS, Project Director
- Aleksandra Galonja, KAS, Project Manager
- Jelena Hrnjak, Atina, National Co-Manager
- Ivan Jovanov, MLA, National Co-Manager
- Darinka Kovačević, KAS, Project Accountant
- Mirko Rudić, Atina, Project Assistant
- Kristina Najdovska, MLA, Project Assistant
- Milica Ponjavić, Atina, Project Administrator
- Sabine Harriehausen, Expert Support from the KAS Headquarters

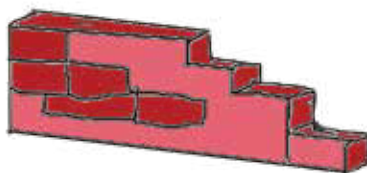


## Organizations and Institutions involved in the Project

|                                                                 |                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| Centre for Public Health Skopje                                 | Foundation SOS Children's Villages Serbia                         |
| Centre for the Development of Local Social Care Services Vranje | Grammar School "Sava Šumanović" Šid                               |
| Centre for Social Work "Sava" Sremska Mitrovica                 | City Administration Sremska Mitrovica                             |
| Centre for Social Work Gevgelija                                | City Administration Subotica                                      |
| Centre for Social Work Niš                                      | City Centre for Social Work Belgrade                              |
| Centre for Social Work Palilula                                 | City Council Vranje                                               |
| Centre for Social Work Preševo                                  | Institute for Human Rights Skopje                                 |
| Centre for Social Work Skopje                                   | Commissariat for Refugees and Migration of the Republic of Serbia |
| Centre for Social Work Subotica                                 | Doctors without Borders - MSF                                     |
| Centre for Social Work Šid                                      | Doctors of the World - MDM                                        |
| Centre for Social Work Valandovo                                | International Organization for Migration - IOM                    |
| Centre for Social Work Vranje                                   | Ministry of Labour and Social Policy of the Republic of Macedonia |
| Red Cross Belgrade                                              | National Employment Service of the Republic of Serbia             |
| Red Cross Gevgelija                                             | National Council for Gender Equality Macedonia                    |
| Red Cross Kumanovo                                              | NGO Adra Serbia                                                   |
| Red Cross Niš                                                   | NGO Atina                                                         |
| Red Cross Preševo                                               | NGO Balkan Centre for Migration                                   |
| Red Cross Skopje                                                | NGO Belgrade Centre for Human Rights                              |
| Red Cross Sremska Mitrovica                                     | NGO Borka                                                         |
| Red Cross Šid                                                   | NGO Centre Inventiva                                              |
| Red Cross Vranje                                                | NGO Youth Integration Centre                                      |
| Danish Refugee Council                                          | NGO Crisis Response and Policy Centre                             |
| DF SPC Čovekoljubljje                                           | NGO Centre for Cultural Decontamination                           |
| Home for children "Kolevka"                                     | NGO Centre for Educational Policies                               |
| Health Centre Kumanovo                                          | NGO Crisis Management Centre                                      |
| Health Centre Sremska Mitrovica                                 | NGO Cosmo                                                         |
| Health Centre Subotica                                          | NGO DROM                                                          |
| Health Centre Šid                                               | NGO Group for Children and Youth Indigo                           |
| Faculty of Security Skopje                                      |                                                                   |
| Foundation Ana and Vlade Divac                                  |                                                                   |
| Konrad Adenauer Foundation                                      |                                                                   |

NGO Humanitarian Centre for Integration  
 and Tolerance  
 NGO InfoPark  
 NGO Jesuit Refugee Service  
 NGO Kham  
 NGO Crisis Centre Nada  
 NGO Legis  
 NGO Nexus  
 NGO Novi Sad Humanitarian Centre  
 NGO ORD Bujanovac  
 NGO PIN  
 NGO Preventive Educational Centre Niš  
 NGO Sigma plus  
 NGO Solidarnost  
 NGO Spektar  
 NGO Macedonian Lawyers Association -  
 MLA  
 NGO Macedonian Young Lawyers Associa-  
 tion - MYLA  
 NGO Urban Society  
 NGO Women's Initiative Jefimija  
 NGO Women's Organization Kumanovka  
 NGO Women's Organization Radika  
 Municipal Administration Gevgelija

Municipal Administration Kumanovo  
 Municipal Administration Ohrid  
 Primary School "Branko Pešić" Belgrade  
 Primary School "Kralj Petar I" Subotica  
 Primary School "Matko Vuković" Subotica  
 Primary School "Radoje Domanović" Vranje  
 Primary School "Sonja Marinković" Vranje  
 Primary School "Vuk Karadžić" Subotica  
 Police Administration Niš  
 Police Administration Vranje  
 Refugee Trusteeship Sremska Mitrovica  
 Refugee Trusteeship Vranje  
 Regional Centre for Sustainable Develop-  
 ment Migration Council Vranje  
 Municipal Assembly Preševó  
 Students Help Life - SHL  
 UN Women  
 UNHCR  
 UNICEF  
 Higher Public Prosecutor's Office Sremska  
 Mitrovica  
 Higher Public Prosecutor's Office Vranje  
 Health Centre Kumanovo  
 Health Centre Vranje





Welcome to Serbia